

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

KATEDRA OBČANSKÉHO PRÁVA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Mediace jako alternativní způsob řešení sporů

Tereza Matějková

Plzeň

2024

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Tereza MATĚJKOVÁ**
Osobní číslo: **R19M0245P**
Studijní program: **M0421A220004 Právo a právní věda**
Téma práce: **Mediace jako alternativní způsob řešení sporů**
Zadávací katedra: **Katedra občanského práva**

Zásady pro vypracování

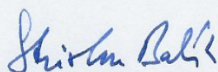
1. Úvod
2. Alternativní řešení sporů
 - Pojem
 - Vybrané druhy
3. Mediace
4. Analýza právní úpravy
5. Analýza využití mediace v praxi
6. Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:
viz příloha

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Miroslav Kalný, Ph.D.**
Katedra občanského práva

Datum zadání diplomové práce: **31. března 2023**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2024**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 30. června 2023

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma **Mediace jako alternativní způsob řešení sporů** vypracovala samostatně a za použití odborné literatury a pramenů uvedených v seznamu použitých zdrojů, který je součástí předkládané práce.

V Plzni dne 26. 3. 2024

Podpis

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu své diplomové práce, panu JUDr. Miroslavu Kalnému, Ph.D., za veškeré konzultace, cenné rady, připomínky a aktivní komunikaci. Dále bych chtěla poděkovat Julii Vesecké za důslednou gramatickou kontrolu předkládané práce a za její oporu. Nemohu opomenout ani poděkování svému příteli, Mgr. Petru Burešovi, za jeho nekončící podporu a trpělivost. Závěrem chci poděkovat i své rodině a přátelům, kteří ve mně po celou dobu studia věřili a podporovali mě. Děkuji.

OBSAH

ÚVOD.....	1
1. ALTERNATIVNÍ ŘEŠENÍ SPORŮ	4
1.1 Pojem.....	4
1.2 Vybrané druhy.....	6
1.2.1 Negociace	7
1.2.2 Rozhodčí řízení.....	8
1.2.2.1 Pojem.....	8
1.2.2.2 Rozhodčí smlouva	9
1.2.3 Smírčí řízení	11
1.2.4 Med-Arb (Mediace-Arbitráž)	12
1.2.5 Arb-Med (Arbitráž-Mediace)	13
2. MEDIACE.....	15
2.1 Pojem.....	15
2.2 Historický přehled	17
2.3 Základní principy.....	19
2.3.1 Dobrovolnost	20
2.3.2 Mlčenlivost	21
2.3.3 Nestrannost	23
2.3.4 Neutralita	24
2.3.5 Důvěrnost a důvěra	25
2.3.6 Orientace na budoucnost	26
2.4 Cíle mediace	27
2.5 Klasifikace a charakteristika osob provádějících mediaci.....	27
2.5.1 Nezávislý (nezapsaný) mediátor.....	29
2.5.1.1 Mediátor	29
2.5.1.2 Akreditovaný mediátor	29
2.5.1.3 Mediátor a Probační a mediační služba.....	30

2.5.2 Zapsaný mediátor	31
2.6 Fáze.....	32
3. ANALÝZA PRÁVNÍ ÚPRAVY	36
3.1 Česká republika	36
3.1.1 Zákon o mediaci	36
3.1.2 Vyhláška o zkouškách a odměně mediátora	40
3.1.3 Ostatní právní předpisy.....	40
3.2 Spolková republika Německo.....	42
3.3 Komparace české a německé právní úpravy	46
3.4 Slovenská republika.....	48
4. ANALÝZA VYUŽITÍ MEDIACE V PRAXI.....	50
4.1 Česká republika	50
4.2 Spolková republika Německo.....	56
ZÁVĚR.....	60
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	63
CIZOJAZYČNÉ RESUMÉ.....	72

ÚVOD

Součástí názvu diplomové práce je „alternativní řešení sporů“, což odkazuje na alternativu k soudnímu řízení. Název by mohl naznačovat, že se jedná o nejmodernější výdobytek právní filozofie, který má doplnit přeplněný justiční systém a ulehčit mu. Přestože český právní řád a spolu s ním i značná část evropských států zná institut mediace pouze několik let, mají tyto instituty a mediace mezi nimi dlouhou historii a samotné počátky nalezneme snad dříve než institucionalizované soudnictví. Právě znovuobjevení mediace v posledních letech bylo pro mě důvodem věnovat se jí a dalším alternativním řešením sporů v rámci této diplomové práce.

Ulehčit zahlcenému soudnictví může znít jako důležitý a velký úkol, ale z mého pohledu je nezbytné k mediaci přistupovat spíše z pohledu stran, které mají ochotu vyřešit svůj spor s ohledem na cenu a časovou investici a samy na to nestačí. Již na úvod své práce vím, že shledávám mediaci nedílnou součástí budoucnosti urovnávání sporů v netrestněprávních věcech, jelikož trestněprávní problematika není předmětem hlavního zájmu této práce.

Institut mediace, který je těžištěm předkládané diplomové práce, považuji za významný, jelikož v něm spatřuji ojedinělý způsob pro řešení sporů, a to především pro jeho šetrnost ke stranám sporu z pohledu finančních nákladů i časových investic. Mimo jiné je nezbytné zmínit i jeho mírnou povahu, zejména u rodinné mediace, která může mít velmi pozitivní vliv na budoucí vztahy, například po rozvodu manželství. Zprávy o prodlužujících se délkách soudních řízení i primární a sekundární náklady na vedení sporu před soudem mohou být důvody, proč se právě s alternativními způsoby řešení sporů budeme setkávat v občanském životě častěji.

Institut mediace se ale zdá být i více jak 10 let od účinnosti zákona o mediaci v České republice nevyužitý do svého plného potenciálu. Je otázkou, zda za tím stojí jeho nevýhody, jako je například závislost úspěchu na spolupráci jednotlivých stran, hrozba soudního řízení v případě neúspěchu, nemožnost zaručení výsledku, problematika vymahatelnosti mediačních doložek nebo zkrátka jen nedůvěra v tento nový institut nebo malá informovanost o mediaci a alternativních řešeních sporů obecně.

Z toho důvodu si v rámci předkládané diplomové práce kladu za cíl provést analýzu právní úpravy mediace v České republice a v Německu a porovnat jejich základní aspekty, abych zjistila, zda je současná právní úprava dostatečná, jak se k úpravám v sousedících zemích přistoupilo a jestli je možné sledovat rozdíly v jejím využívání. V návaznosti na to bych chtěla zanalyzovat i mediaci v praxi na základě dostupných statistik. Zajímá mě totiž i na kolik jsou v České republice a Německu dostupné potřebné statistiky, případně v jakých aspektech mediace. Vycházím totiž z předpokladu, že dostupných statistik bude, z důvodu neveřejnosti mediace, naprosté minimum.

Otázky, které bych předkládanou diplomovou prací ráda zodpověděla, jsou následující. Jak hluboké jsou jednotlivé právní úpravy a zda je lze považovat za dostatečné. Úvahy *de lege ferenda* o možnostech a potřebnosti novelizace současných právních úprav a zda existují vhodné a dostatečné statistiky, které jsou zdrojem pro informování veřejnosti.

První kapitola práce se zabývá metodologiemi alternativního řešení sporů, jež představují širokou škálu nástrojů pro vyrovnání a smír mimo formální soudní systém. Tato část bude definovat a popisovat různé druhy alternativního řešení sporů, jako jsou rozhodčí řízení, smírčí řízení či negociace a jejich klíčové charakteristiky.

Druhá část práce se důkladně věnuje institutu mediace jako jedné z nejvýznamnějších forem alternativního řešení sporů. Zde budou podrobněji rozebrány pojmy, principy a cíle charakterizující mediaci, včetně role mediátora a jednotlivých fází mediace. V této části bude kladen důraz na pochopení institutu mediace a jeho specifického významu pro dosažení spravedlivého a udržitelného vyrovnání konfliktů.

Třetí kapitola diplomové práce bude věnována analýze právní úpravy mediace v České republice a v Německu. Zaměřím se na legislativní rámec, který ovlivňuje provádění mediace v obou zemích, včetně právního postavení mediátora, jeho práv a povinností, a mechanismů řešení sporů v rámci mediace. Pro kontrast se budu krátce zabývat i právní úpravou mediace na Slovensku.

Poslední část práce bude zkoumat praktické aspekty mediace v České republice a v Německu. Zde budou analyzovány faktory ovlivňující využití mediace, včetně dostupnosti, povědomí o možnostech mediace a efektivitě

právního rámce. Cílem této části je poskytnout přehled o využití mediace v obou zemích.

Struktura práce reflektuje postupné vnoření do problematiky alternativního řešení sporů, mediace a postupuje k teoretickým analýzám právních úprav a jejich praktickému dopadu až k jejich porovnání a návržení možných úprav systému. Výsledná práce by měla přispět k lepšímu porozumění a využití této metody řešení konfliktů v rámci současného právního prostředí. Zároveň by měla analyzovat, v čem je aktuální právní úprava vhodná, jaké jsou navržené úpravy *de lege ferenda* a rozdíly v České republice oproti Spolkové republice Německo.

1. ALTERNATIVNÍ ŘEŠENÍ SPORŮ

Těžištěm předkládané diplomové práce je institut mediace, který je pro lepší porozumění vhodné zařadit do systému. Mediace má, společně s rozhodčím řízením, primární postavení v rámci alternativních způsobů řešení sporů neboli *Alternative Dispute Resolution* (dále také „ADR“).

1.1 Pojem

Definici ADR lze v literatuře nalézt v mnoha podobách, nicméně z obsahu vyčteme, že autoři se v chápání alternativního řešení sporů příliš neliší. Radka Zahradníková definuje ADR jako „*legální odstraňování sporů, které je k soudnímu rozhodování sporů alternativní, tedy které využívá jiných způsobů, metod a postupů než těch, které jsou soudy či jinými státněmocenskými institucemi využívány v soudním řízení.*“¹ Pavla Rangová uvádí, že ADR znamená „*řešení konfliktů mimosoudní cestou, tedy využívání určitých metod a postupů, které jsou vzdáleny klasickému soudnímu řešení.*“² Blackův právní slovník pojem ADR vztahuje na „*procesy řešení sporů na základě jiných prostředků, než je řízení před soudem; např. arbitráži (rozhodčím řízením), zprostředkováním, zjednodušeným řízením (mini – trials).*“³

ADR obecně nejtypičtěji prolíná prvek dobrovolnosti, který reprezentuje vůli stran spolupracovat a navzájem se respektovat. Strany s odlišným pohledem na předmětnou problematiku sporu se s pomocí nestranné osoby pokoušejí společně nalézt řešení, které bude alespoň zčásti vyhovovat oběma zúčastněným stranám. Nicméně považuji za důležité zmínit, že u některých ADR částečně dochází k prolomení dobrovolnosti. U mediace se tak děje v souvislosti s institutem soudem nařízeného prvního setkání s mediátorem a u rozhodčího řízení s možností pokračovat v procesu, i pokud jedna ze zúčastněných stran nesouhlasí. K těmto výjimkám později.

Soukromoprávní spory mohou pro soudy a hospodářské prostředky státu představovat velké břemeno. Důvodem je časová náročnost složitějších sporů,

¹ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018, s. 508.

² RANĚLOVÁ, Pavla. *Nejen zapsaný mediátor v praxi: I. Vhled do Mediace*. V Ostravě: S. Europe, 2020, s. 17.

³ BLACK, Henry Campbell, Joseph R. NOLAN a Jacqueline M. NOLAN-HALEY. *Blackův právní slovník*. 6. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1993, s. 81.

kteřá vyžaduje nejen součinnost stran a soudce, ale často i právních zástupců. Zároveň některé spory mohou vyžadovat specifické znalosti daného odvětví, z čehož pak vyplyne potřeba přizvání znalců. Existence opravných prostředků pak může být další příčinou prodloužení soudního procesu a zároveň zvyšování nákladů. Tomu všemu nepomáhá ani fakt, že sporů přibývá, což způsobuje prodlužování délky soudních řízení. ADR jsou někdy chápány jako „předstupeň soudního řízení“, jelikož snaha o mimosoudní vyřešení sporu může v případě neúspěchů vést právě k tomu, že se strany obrátí na soud. ADR přitom může být efektivnějším způsobem než soudní řízení, a to hlavně z ekonomického pohledu – jak státu, tak jednotlivých zúčastněných stran.⁴ ADR považují se prostředek, který může i justici přinést užitek, jelikož jejich cílem není nahrazovat soudní procesy, ale může je doplňovat a zefektivňovat.

Nicméně mám určité výhrady vůči tomu, jak jsou ADR často prezentovány pouze jako rychlá a levná možnost vyřešení konfliktu. Sice to většinou platí, ale je důležité upozornit potenciální klienty na skutečnost, že každý spor je jedinečný a úspěch ADR závisí i na jejich ochotě spolupracovat. ADR jsou totiž hlavně o ochotě vyřešit spor a o tom, jak se lidé potažmo strany dokáží vzájemně respektovat a naslouchat si.

Alternativní způsoby řešení sporů mají své kořeny hluboko v lidské historii, kdy soudy ještě nebyly běžným nástrojem pro řešení konfliktů. Již v počátcích civilizace najdeme známky řešení sporů, které se podobá dnešní mediaci či arbitráži. Popularita mimosoudního a soudního řešení sporů se v průběhu historie měnila a oba instituty prošly rozsáhlým vývojem, než dosáhly své dnešní podoby.⁵

V České republice je aktuálně mnohem častěji využíváno soudního řešení sporů, o kterém je i podstatně větší informovanost ve společnosti a obecně v něj panuje poměrně vysoká důvěra⁶. Nicméně obliba ADR stoupá, nejen u nás, ale i ve světě. V zahraničí, zejména v oblasti mezinárodního obchodu, je arbitráž často i preferovanou metodou pro řešení sporů. Příčinu shledávám v efektivitě

⁴ MAKARIUS, Vít. *Rozhodčí smlouvy v mezinárodním obchodě: prevence, plánování a řízení sporu v mezinárodním obchodě*. V Praze: C.H. Beck, 2015, s. 1.

⁵ Tamtéž, s. 1.

⁶ Důvěra v nejvyšší soudní instituce se oproti loňskému roku mírně snížila. *STEM* [online]. [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://www.stem.cz/duvera-v-nejvyssi-soudni-institute-se-oproti-lonskemu-roku-mirne-snizila/>

a neveřejnosti procesu. Dalšími faktory mohou být nižší náklady a rychlost, které ale nejsou pravidlem a nelze na ně spoléhat.

1.2 Vybrané druhy

Existuje několik druhů mimosoudního řešení sporů. Mimo soudní proces mají tedy strany sporu několik alternativ, ze kterých si mohou zvolit podle svých preferencí a sympatií. Volba ADR může znamenat zvolení varianty, která je jednodušší, rychlejší a levnější než cesta soudního řízení.⁷ Nicméně je důležité pamatovat na to, že to neplatí vždy. Může například dojít k dohodě před mediátorem, ale strany se přesto mohou rozhodnout obrátit na soud, což může způsobit zvýšení finanční, časové i psychické náročnosti.

Ke druhům ADR řadíme například smírčí řízení, ombudsmana neboli veřejného ochránce práv (v zahraničí je hojně využíván ve spojitosti s vnitropodnikovými spory, nebo ve sporech s veřejnou správou), rozhodčí řízení (arbitráž), negociaci (vyjednávání), mini-trial (minitribunál), facilitaci, neutrální posudek a nepochybně sem řadíme i institut, kterému se věnuje předkládaná diplomová práce – mediaci neboli zprostředkování.⁸ Výčet není úplný, jelikož druhy ADR nejsou nikde taxativně vymezeny, což odpovídá jejich flexibilní a alternativní povaze, která nabízí mnoho možností pro řešení sporu.

Rozmanitost ADR umožňuje vznik různých kombinací, tzv. hybridů, které mohou být přizpůsobeny konkrétním potřebám a charakteru sporu. Jedná se například o Med-Arb, Arb-Med nebo Medaloe, kombinující mediaci a rozhodčí řízení.⁹ Ze své podstaty je každý druh alternativního řešení sporů do určité míry kombinací různých prvků metod ADR, neboť sdílí podobné principy a charakteristické znaky. Zároveň žádný z ADR institutů není zcela odlišný. V následujících podkapitolách se zaměřím na vybrané druhy ADR, které podrobněji představím čtenáři.

⁷ MAKARIUS, Vít. *Rozhodčí smlouvy v mezinárodním obchodě: prevence, plánování a řízení sporu v mezinárodním obchodě*, s. 1.

⁸ DOLEŽALOVÁ, Martina, Šárka HÁJKOVÁ, Dana POTOČKOVÁ a Jan ŠTANDERA. *Zákon o mediaci: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, § 1. + Alternativní řešení spotřebitelských sporů. *Evropská komise* [online]. [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/live-work-travel-eu/consumer-rights-and-complaints/resolve-your-consumer-complaint/alternative-dispute-resolution-consumers_cs

⁹ RANGLOVÁ, Pavla. *Nejen zapsaný mediátor v praxi: I. Vhled do Mediace*, s. 17.

1.2.1 Negociace

Negociace neboli vyjednávání je institut, který lze definovat jako „komunikační proces, pomocí kterého se strany s odlišnými představami, potřebami nebo zájmy pokouší nalézt dohodu.“¹⁰ Cílem tohoto procesu je tedy dosáhnout smlouvy nebo dohody, která bude obsahovat pravidla stanovená a schválená oběma stranami. Pro jejich závaznost je stanovená obligatorní forma.

Právní úpravu uzavření smluv najdeme v ustanovení § 1724 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OZ“). Podle ustanovení § 1724 odst. 1 OZ strany smlouvou projevují „vůli zřídít mezi sebou závazek a řídit se obsahem smlouvy.“ Úpravu uzavření dohody pak nalezneme v ustanovení § 1903 a násl. OZ upravujících narovnání. Z ustanovení § 1903 odst. 1 OZ vyplývá, že dohodu můžeme chápat jako prostředek, skrze který lze „dosavadní závazek nahradit novým závazkem i tak, že si strany ujednáním upraví práva a povinnosti mezi nimi dosud sporné nebo pochybné.“¹¹

Institut vyjednávání se prolíná většinou ADR. Důvodem je charakteristická snaha o uzavření dohody nebo smlouvy mezi stranami. Nejčastěji se jedná o mediační dohodu nebo o rozhodčí smlouvu. Výsledek negociace je pro strany přínosný v tom, že se často jedná o nejjednodušší variantu, jak docílit alespoň částečné spokojenosti obou stran.

Hlavní princip negociace, prolínající všechny ADR, je dobrovolnost. Důležitý je i princip nezávaznosti. Znamená to nemožnost nutit strany k účasti na vyjednávání, z čehož vyplývá i neexistující záruka toho, že dojde k uzavření smlouvy nebo dohody. Opět zde záleží na tom, jak aktivně budou účastníci k negociaci přistupovat.¹² Pokud bude jejich jednání aktivní a konstruktivní, pak mají vyšší šanci, že dojde k nalezení společného řešení, kompromisu. Konkrétní obsah výsledku negociace se také odráží na schopnosti stran vyjádřit své potřeby a pocity, ale zároveň i naslouchat druhé straně a jejímu pohledu na spor, nebo na důvod jeho vzniku.

¹⁰ DOLEŽALOVÁ, Martina, Šárka HÁJKOVÁ, Dana POTOČKOVÁ a Jan ŠTANDERA. *Zákon o mediaci: komentář*, § 1.

¹¹ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*, s. 509.

¹² DOLEŽALOVÁ, Martina, Šárka HÁJKOVÁ, Dana POTOČKOVÁ a Jan ŠTANDERA. *Zákon o mediaci: komentář*, § 1.

V praxi existují dva druhy vyjednávání – přímé a nepřímé. Přímé probíhá za účasti jednotlivých stran sporu. Nepřímé je delegované na osobu k tomu pověřenou, která stranám pomáhá s diskuzí a průběhem sporu. Může se jednat například o advokáta. Pro správný a klidný průběh negociace je důležité, aby strany byly ochotné o sporu komunikovat.¹³

Přímé vyjednávání podle mého názoru více reflektuje podstatu negociace, nicméně v situaci, kdy strany mají dlouhotrvající neshody nebo nedostatek vědomostí v konkrétním oboru, je racionálním řešením přizvat k řešení sporu osobu s potřebnými vědomostmi a zkušenostmi. Z toho důvodu existuje právě nepřímá negociace neboli negociační facilitace („*Facilitace je účinná technika vedení a zvládnání složitějších skupinových či vícestranných jednání.*“¹⁴). Spočívá v asistovaném uzavření smlouvy za pomoci další osoby, která vystupuje buď jako zástupce stran, například na základě příkazní smlouvy, nebo si strany mohou obstarat prostředníka (tzv. facilitátora) na základě smlouvy zprostředkovatelské.¹⁵

1.2.2 Rozhodčí řízení

Institut rozhodčího řízení, známý též jako arbitráž, bývá považován za jedinou pravou alternativu k řešení sporů prostřednictvím soudního procesu. To je způsobeno například tím, že prvek dobrovolnosti je zde poněkud omezený. Rozhodčí řízení může proběhnout i proti vůli jedné ze stran sporu. Dalším důvodem je, že rozhodnutí ve věci, rozhodčí nález, je závazné a vykonatelné.¹⁶

1.2.2.1 *Pojem*

Rozhodčí řízení lze definovat jako „*náhradu soudního řízení v oblasti majetkových sporů, a to nezávislými a nestrannými rozhodci*“.¹⁷ Tento institut je dohodou stran o předání vyřešení sporu třetí osobě – rozhodci, který ve věci následně postupuje tak, aby bylo možné vydat rozhodčí nález.¹⁸ Právní úpravu

¹³ DOLEŽALOVÁ, Martina, Šárka HÁJKOVÁ, Dana POTOČKOVÁ a Jan ŠTANDERA. *Zákon o mediaci: komentář*, § 1.

¹⁴ RANGLOVÁ, Pavla. *Nejen zapsaný mediátor v praxi: I. Vhled do Mediacce*, s. 34.

¹⁵ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*, s. 509.

¹⁶ MAKARIUS, Vít. *Rozhodčí smlouvy v mezinárodním obchodě: prevence, plánování a řízení sporu v mezinárodním obchodě*, s. 1-2.

¹⁷ RANGLOVÁ, Pavla. *Nejen zapsaný mediátor v praxi: I. Vhled do Mediacce*, s. 27.

¹⁸ Tamtéž, s. 27.

rozhodčího řízení nalezneme v zákoně č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZRŘ“).

Soukromoprávní spory v rámci rozhodčího řízení mohou být rozhodovány buď soukromými osobami – jedním nebo více rozhodci, nebo stálými rozhodčími soudy. Jedná se tedy buď o rozhodování *ad hoc*, nebo o institucionální rozhodčí řízení.¹⁹

Tento institut je charakterizován třemi hlavními složkami. Jedná se o autonomii vůle, která musí být nejen ze strany účastníků, ale i ze strany rozhodců, poté o procesní garanci státu vůči rozhodčímu nálezu a poslední složkou je spolupůsobení obecných soudů projevující se ve funkcích pomocných i kontrolních.²⁰

I přestože je rozhodčí řízení v mnoha ohledech podobné soudnímu procesu, stále jej řadíme ke druhům ADR. Důvodem je jeho neformálnost, jelikož se strany mohou domluvit na procesních pravidlech. V praxi to znamená, že je spor rozhodován rozhodcem nebo tříčlenným rozhodčím senátem. Další výhodou je jeho jednoinstančnost, která souvisí s kratší dobou projednávání sporů. K dalším pozitivním aspektům řadíme nižší náklady, nevěřejnost, vymahatelnost rozhodčích nálezů nebo vliv na výběr rozhodců. Rozhodčí řízení má ale i své nevýhody. Řadíme k nim například to, že rozhodci jakožto soukromé osoby nemají žádnou donucovací pravomoc a z toho důvodu jsou do jisté míry závislí na ochotě smluvních stran spolupracovat při projednávání sporu.²¹

1.2.2.2 Rozhodčí smlouva

Základem pro existenci samotného rozhodčího řízení je platná rozhodčí smlouva, jelikož zakládá práva rozhodců k vydávání závazných rozhodčích nálezů, které jsou vynutitelné státem a mají stejné účinky jako v praxi běžnější soudní rozhodnutí.²² Rozhodčí smlouvu je možné uzavřít, pokud by v této situaci mohly strany o předmětu sporu uzavřít smír.²³ Definuujeme ji jako „*ujednání stran o tom, že o určitých sporech či jednom sporu má rozhodovat jeden nebo více rozhodců*“

¹⁹ KLEIN, Bohuslav a Martin DOLEČEK. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007, s. 18-20.

²⁰ RŮŽIČKA, Květoslav a Dita FRINTOVÁ. *Vnitrostátní a mezinárodní rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR: rozhodčí soud sedmdesátníkem*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019, s. 19.

²¹ Tamtéž, s. 29-32.

²² RANGLOVÁ, Pavla. *Nejen zapsaný mediátor v praxi: I. Vhled do Mediacce*, s. 27-28.

²³ Viz ustanovení §2 odst. 2 ZRŘ.

nebo stálý rozhodčí soud.“²⁴ ZRŘ rozhodčí smlouvu sice často zmiňuje, její přesnou definici bychom v něm ale nenalezli.

Rozhodčí smlouva má dva druhy – smlouvu o rozhodci a rozhodčí doložku.²⁵ Smlouva o rozhodci upravuje již konkrétní vzniklý spor. Rozhodčí doložka tvoří součást smlouvy hlavní a týká se všech sporů, které v budoucnu mohou vzniknout z určitého právního vztahu nebo z vymezeného okruhu právních vztahů. V praxi se běžněji setkáme s rozhodčí doložkou, právě z toho důvodu, že se nejčastěji vyskytuje jako jedno z ujednání smlouvy hlavní, tvořící základní právní rámec obchodní transakce – jedná se například o smlouvu kupní.

Rozhodčí doložky jsou poněkud kontroverzní téma, jelikož v České republice docházelo k jejich velkému zneužívání v rámci spotřebitelských sporů. Tyto kauzy podle mého názoru u nás do dnešního dne vyvolávají negativní pohled a nedůvěru v ADR. Rozhodčí doložky jsou velice efektivní a poněkud jednoduché, jelikož je lze zakomponovat do smlouvy nebo obchodních podmínek bez větších potíží, prakticky aniž by si toho někdo všiml. Toho si však byly vědomy i banky a korporace a zneužily to ve svůj prospěch. Docházelo tak k nerovnému postavení mezi stranami, což nejenže zcela popírá základní principy ADR, ale také to obchází zákon. Stávalo se, že spotřebitel například podepsal úvěrovou smlouvu bez vědomí možných následků. Těmi bylo to, že veškeré případně v budoucnu vzniklé spory mezi stranami mohou být řešeny pouze v rámci rozhodčího řízení, tudíž se spotřebitel nemohl obrátit na soud.²⁶

Dnes již není možné uzavřít rozhodčí doložku v rámci spotřebitelských sporů. Nicméně pokud byla rozhodčí doložka nebo smlouva uzavřena podle původní platné právní úpravy, bude se postupovat podle ní, byť jich už nebude mnoho.²⁷ Navíc v návaznosti na tuto kauzu došlo ke zvýšení ochrany

²⁴ ZAHRADNÍKOVÁ, *Civilní právo procesní*, s. 513-514.

²⁵ Viz ustanovení § 3 ZRŘ.

²⁶ PALLA, Tomáš. Rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách – ANO či NE? *Epravo.cz* [online]. 2008 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodci-dolozky-ve-spotrebitelskych-smlouvach-ano-ci-ne-55269.html>

²⁷ Praktické důsledky vynětí spotřebitelských sporů z rozhodčího řízení. VRAJÍKOVÁ, Melinda. *Epravo.cz* [online]. 2008 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/prakticke-dusledky-vyneti-spotrebitelskych-sporu-z-rozhodciho-rizeni-117724.html>

spotřebitele, která se stále zvyšuje, a to nejen v oblasti rozhodčího řízení.²⁸ Otázkou zůstává, zda k tomu nedochází až příliš úzkostlivě na úkor podnikatelů.

ZRŘ v ustanovení § 3 odst. 1 stanovuje pro rozhodčí smlouvu obligatorní písemnou formu.²⁹ Další podmínkou je to, aby obsah představoval vyjádření vůle stran o tom, že chtějí, aby již vzniklý či případně v budoucnu vzniklý spor byl rozhodnut v rámci rozhodčího řízení jedním či více rozhodci, anebo stálým rozhodčím soudem. Důležitá je i přesná specifikace a vymezení okruhu sporu, aby bylo zřejmé, co může, a co nemůže být na základě předmětné rozhodčí smlouvy rozhodováno v rozhodčím řízení.³⁰

S rozhodčí smlouvou je možné se setkat v mnoha podobách. Dva základní a nejvíce praktikované druhy jsem již zmínila, nicméně existují i další. Faktorem, který je rozlišuje, bývá nejčastěji okamžik uzavření smlouvy. K dalším druhům řadíme neomezený kompromis, patologickou rozhodčí doložku, asymetrickou rozhodčí doložku a kombinovanou rozhodčí doložku.³¹

1.2.3 Smírčí řízení

V české právní úpravě definici smírčího řízení nenalezneme, nicméně ustanovení § 67 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OSŘ“) stanovuje jeho podstatu, tedy že se jedná o pokus o smír. V literatuře pak můžeme najít definici smíru jako dohody upravující vzájemná práva a povinnosti účastníků.³² Václav Hora jej označuje „smlouvou sjednanou mezi spornými stranami před soudem a za jeho spolupůsobení s úmyslem skoncovat jistý spor mezi nimi“.³³

²⁸ Větší ochrana spotřebitelů. Velká novela spotřebitelského práva vstupuje v účinnost. Ministerstvo průmyslu a obchodu [online]. 2023 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/rozcestnik/pro-media/tiskove-zpravy/vetsi-ochrana-spotrebitelu--velka-novela-spotrebitelskeho-prava-vstupuje-v-ucinnost--271850/>

²⁹ RŮŽIČKA, Květoslav a Dita FRINTOVÁ. *Vnitrostátní a mezinárodní rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR: rozhodčí soud sedmdesátíkem*, s. 53-54.

³⁰ ZÁHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*, s. 516.

³¹ OLÍK, Miloš, Martin MAISNER, Radek POKORNÝ, Petr MÁLEK a Martin JANOUŠEK. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 6.

³² DRÁPAL, Ljubomír, Jaroslav BUREŠ a Zdeněk KRČMÁŘ. *Občanský soudní řád: komentář: I. díl*. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 413.

³³ HORA, Václav. *Československé civilní právo procesní: Díl 1-3*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 408.

Tento institut nelze využít v situaci, kdy není možné volně disponovat s předmětem řízení.³⁴ Využívá se v rámci civilních řízení, nejčastěji v pracovněprávních či spotřebitelských sporech.³⁵

Smírčí řízení je poněkud specifický druh ADR, jelikož i přestože závisí na dobrovolnosti a vzájemné důvěře stran, tak není možné, aby proběhl bez soudu – naopak probíhá v prostorách soudní instituce. Pokud smír nebude v rámci soudní kontroly schválen soudem, pak není možné, aby se stal pravomocným rozsudkem. Je tedy trochu paradoxem, že se tento institut řadí k ADR, které jsou často označovány jako mimosoudní metody.³⁶ Nicméně zastávám názor, že i přes jeho zvláštnosti je správně, že jej k ADR řadíme. Soud je zde využíván pouze jako instituce, kterou je potřeba pro pravomocné účinky smíru, ale neprobíhá zde autoritativní rozhodování o právech a povinnostech stran. Strany se musí dobrovolně rozhodnout spolu spor řešit a hledat jeho vyhovující řešení, se kterým budou obě souhlasit.

V rámci české právní úpravy se objevují dva typy smíru, a to prétorský smír a smír soudní. Při prétorském smíru dochází ke schválení dohody již v předběžném smírčím řízení a při soudním dochází k uzavření až v průběhu zahájeného soudního řízení rozhodujícího ve věci.³⁷

1.2.4 Med-Arb (Mediace-Arbitráž)

Institut Med-Arb (zkratka z anglického spojení Mediation-Arbitration) je moderním druhem ADR, který kombinuje a propojuje institut mediace a rozhodčího řízení. Čerpá ze zkušeností využití těchto institutů a propojuje je tak, aby vyhovovaly specifickým subjektům a problémům.³⁸ Jak u Med-Arb, tak u Arb-

³⁴ K možnosti částečného schválení soudního smíru. *Profipravo.cz* [online]. 2020 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: https://profipravo.cz/index.php?page=article&id_category=12&id_article=262036&csum=431ecda7

³⁵ Alternativní řešení sporů. *OBLIN – Rechtsanwälte* [online]. [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://oblin.at/cs/znalosti/kompendium/alternativni-reseni-sporu/alternativni-reseni-sporu-obecny-prehled/#1648547146189-5e659dc3-407c>

³⁶ NĚMCOVÁ, Drahomíra. Smírčí řízení prováděné obecným soudem jako forma alternativního řešení sporů. *Časopis pro právní vědu a praxi* [online]. 2016, 24(4), s. 584 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cvpv/article/view/6249>

³⁷ Právní slovník: Smír. *AZ LEGAL advokátní kancelář* [online]. [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://azlegal.cz/pravni-slovník/smir/>

³⁸ NIGMATULLINA, Dilvara. The Combined Use of Mediation and Arbitration in Commercial Dispute Resolution: Results from an International Study. *Journal of International Arbitration* [online]. 2016, 33(1), s. 38-40 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/327537117_The_Combined_Use_of_Mediation

Med se většinou jedná o podnikatele a spory související s řešením obchodních vztahů. Specifikem tohoto institutu je zaručené výsledné řešení pro strany, kterému ale předchází široká snaha o nalezení dohody mezi nimi.³⁹

Je možné konstatovat, že se ve své podstatě jedná o mediační proces. Rozdíl oproti běžné mediaci lze spatřovat v tom, že mediátorovi je zde dána pravomoc vydat konečné a závazné rozhodnutí za předpokladu, že strany nebyly schopny dosáhnout dohody. Tento institut je oblíbený právě v rámci obchodních vztahů, jelikož může dojít k vyřešení sporu, aniž by závazné rozhodnutí vydala třetí strana, která ale již nemusí v takové míře brát v potaz požadavky a potřeby obou stran.⁴⁰ Pokud nedojde k rozhodnutí v rámci mediačního procesu, je zde stále možnost, aby strany přistoupily k arbitrovi, tedy k rozhodčímu řízení.⁴¹ U Med-Arb může být mediátor a rozhodce jedna osoba, nebo může být mediátor a rozhodce osoba odlišná.⁴² Nicméně v některých zdrojích je za základní podmínku úspěšnosti považováno to, že mediátor a rozhodce nejsou jedna a tatáž osoba.⁴³

1.2.5 Arb-Med (Arbitráž-Mediaci)

Institut Arb-Med (z anglického Arbitration-Mediation), nebo se také můžeme setkat s názvem Mediation Against the box⁴⁴, je opět kombinací institutů mediaci a rozhodčího řízení, nicméně zde dochází k jejich aplikaci v opačném pořadí.⁴⁵

Nejprve tedy proběhne rozhodčí řízení, dochází k výsledku stran, jejich svědků a ke studiu důkazních materiálů. Rozhodce spor posoudí a sepíše k němu rozhodčí nález.⁴⁶ Na rozdíl od běžné arbitráže jej ale pouze uloží tak, aby se jednotlivé strany nemohly seznámit s výsledkem. Následně začíná proces mediaci a strany tak mají možnost s pomocí mediátora, který je jinou osobou,

[and Arbitration in Commercial Dispute Resolution Results from an International Study](#)

³⁹ DOLEŽALOVÁ, Martina, Šárka HÁJKOVÁ, Dana POTOČKOVÁ a Jan ŠTANDERA. *Zákon o mediaci: komentář*, § 1.

⁴⁰ RANGLOVÁ, Pavla. *Nejen zapsaný mediátor v praxi: I. Vhled do Mediaci*, s. 31-32.

⁴¹ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 22.

⁴² CHOLENSKÝ, Robert. *Praktický průvodce mediaci: podle nové právní úpravy*. Praha: Linde Praha, 2013, s. 21-24.

⁴³ DOLEŽALOVÁ, Martina, Šárka HÁJKOVÁ, Dana POTOČKOVÁ a Jan ŠTANDERA. *Zákon o mediaci: komentář*, § 1.

⁴⁴ Tamtéž, s. 25

⁴⁵ RANGLOVÁ, Pavla. *Nejen zapsaný mediátor v praxi: I. Vhled do Mediaci*, s. 31-32.

⁴⁶ DOLEŽALOVÁ, Martina, Šárka HÁJKOVÁ, Dana POTOČKOVÁ a Jan ŠTANDERA. *Zákon o mediaci: komentář*, § 1.

než byl rozhodce, dojít k vlastnímu vyřešení sporu. Pokud by k tomu ale nedošlo, pak opět přijde na řadu rozhodčí nález, který se stane závazným. Tím, že strany při mediaci již budou mít určité zkušenosti z rozhodčího řízení, kde neměly „volnou ruku“ v takové míře jako v rámci mediace, mohou mít na mediaci jiný pohled a být tak otevřenější k vyřešení sporu.⁴⁷

⁴⁷ CHOLENSKÝ, Robert. *Praktický průvodce mediací: podle nové právní úpravy*, s. 25.

2. MEDIACE

2.1 Pojem

Slovo mediace pochází z latinského slova *mediare*, což znamená zprostředkovat. Od něj pak odvozujeme slova *mediation* – zprostředkování a *medaitas* - „zlatá střední cesta“.⁴⁸ V odborné literatuře můžeme najít i to, že se jedná o odvození z latinského slova *medius*, jehož význam je střední, prostřední, nestranný, nerozhodný, neurčitý.⁴⁹ Spojení „zlatá střední cesta“ z mého pohledu dokonale odráží podstatu mediace jako jednoho ze druhů ADR.

S tímto institutem úzce souvisí dva další pojmy, a to konflikt a komunikace, které se s ním neustále prolínají. Teorie konfliktu zkoumá předmět mediace a teorie komunikace zkoumá jednotlivé vztahy, proces a obsah mediace. Institut mediace je tak výsledkem spojení těchto dvou teorií, jelikož mediace představuje formu řešení konfliktu skrze komunikaci.⁵⁰

Obecnou definici mediace nalezneme v ustanovení § 2 písm. a) zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**ZoM**“ nebo „**Zákon o mediaci**“): „*postup při řešení konfliktů za účasti jednoho nebo více mediátorů, kteří podporují komunikaci mezi osobami na konfliktu zúčastněnými (strana konfliktu) tak, aby jim pomohli dosáhnout smírného řešení jejich konfliktu uzavřením dohody*“.

V české právní monografii existují další definice. Lenka Holá mediaci označuje za „*proces vedoucí k řešení konkrétních sporných aspektů za účasti nezávislého třetího subjektu*“⁵¹ a „*metodu řešení konfliktu komunikací, při níž neutrální kvalifikovaná osoba pomáhá účastníkům konfliktu ve vzájemném dorozumívání, jehož cílem je dosažení jejich spokojenosti s procesem a výsledkem řešení konfliktu.*“⁵²

V zahraniční literatuře najdeme definici mediace například v Community Mediation, kde ji autoři popisují jako „*zásah do konfliktu třetí, neutrální stranou,*

⁴⁸ HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Třetí, aktualizované vydání. Praha: Portál, 2015, s. 774.

⁴⁹ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2011, s. 50.

⁵⁰ Tamtéž s. 50.

⁵¹ Tamtéž s. 18.

⁵² HOLÁ, Lenka. *Mediace: způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada, 2003, s. 52.

„*kteřá pomáhá konfliktním stranám ve vedení nebo řešení jejich sporu*“.⁵³ Dictionary of Conflict Resolution mediaci charakterizuje jako „*pojeme obsahující určité procesy smírného a mimosoudního řešení sporů zahrnující zakročení třetí osoby, kteřá není účastníkem sporu*“.⁵⁴ Nepřilíš odlišné vymezení nabízí i Mediators deskbook, kteřý ji považuje za „*neformální a strukturovaný proces řešení konfliktů pomáhající stranám v řešení jejich sporu a dosažení výsledné dohody skřze nestrannou třetí osobu, kteřou je mediátor*“.⁵⁵

Osobně se nejvíce ztotožňuji s definicemi Lenky Holé, neboť jasně a stručně popisují klíčové principy mediace, jako je neutralita, nestrannost a dobrovolnost. Zároveň vyjadřují i to, že výsledek mediace by měl reflektovat dohodnuté podmínky a pravidla, kteřá vedla k uspokojení obou stran.

Na mediaci panují různé názory, nicméně její definice, i přestože se v některých věcech v oblasti jejího chápání odlišují, jsou v charakteristických znacích velmi podobné a prolínají se. Hlavní myšlenkou je to, že institut mediace představuje mimosoudní proces, kteřý je na základě dohody stran předmětného konfliktu řešen za pomoci třetí osoby. Ta nesmí ovlivňovat zúčastněné strany, ani výsledek mediace, jelikož je v tomto procesu chápána jako průvodce stran. K řešení konfliktu skřze komunikaci pak vždy dochází *ad hoc*.⁵⁶

Lenka Holá se ve své publikaci *Mediace v teorii a praxi* věnuje literatuře zabývající se rozborem mediace. Podle ní existují dva druhy literatury o tomto institutu. Jeden se věnuje mediaci jako takové – analyzuje obecně pojem, proces a tak dále. Druhý pohlíží na mediaci jako na teoreticky orientovanou a zkoumá její podstatu a průběh, například co ji ovlivňuje. V rámci těchto dvou druhů existuje nespočet pohledů, ať již méně či více odlišných. Z toho důvodu není jednoduché najít jednotnou definici toho, jak je vnímána teorie a praxe mediace. Odlišné pak může být chápání mediace z pohledu dalších oborů, jelikož právo a psychologie budou vnímat její klíčové atributy rozdílně.⁵⁷

⁵³ DUFFY, Karen Grover, James W. GROSCH a Paul V. OLCZAK. *Community mediation: a handbook for practitioners and researchers*. New York: Guilford Press, 1991, s. 22.

⁵⁴ YARN, Douglas H. *Dictionary of Conflict Resolution*. San Francisco: Jossey-Bass, 1999, s. 272.

⁵⁵ SCANLON, Kathleen M. *Mediator's deskbook*. New York. CPR Institute for Dispute Resolution, 1999, s. 1.

⁵⁶ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*, s. 50-51.

⁵⁷ Tamtéž, s. 43.

Existuje více perspektiv, z nichž je možné nahlížet na mediaci. Může být formou metody řešení problému, pomoci, prevence konfliktu, metody usmíření, pochopení, prostředkem ochrany subjektivních práv, formou sociální kontroly, formou psychoterapie nebo metodou sociální práce a mnoho dalšího, včetně jejich kombinací.⁵⁸

Mediace je vnímána jako užitečný způsob, jak vyřešit již vzniklý spor. Méně známá je pak její preventivní funkce. Pokud strany pociťují potenciální vznik konfliktu, je možné, aby mediaci využily jako prostředek prevence pro předejití eskalace sporu.⁵⁹

2.2 Historický přehled

Institut mediace ovlivnila řada sociálních vlivů a mediace, jakou ji známe dnes, je především odrazem moderní společnosti. S moderní společností vznikají nové problémy a je potřeba hledat nové způsoby a postupy pro řešení těchto konfliktů. Z toho důvodu dochází nejen k rozvoji již existujících druhů ADR, ale i ke vzniku nových.⁶⁰ Moderní pojetí mediace je poněkud novým a mladým institutem, jeho kořeny ale sahají hluboko do historie. Některé zdroje naznačují i to, že postupy připomínající mediaci mohou být starší než samotné lidstvo, jelikož se objevovaly i u některých primátů.⁶¹

Mediace v jistých formách existuje již od dob šamanů, kouzelníků a duchovních. Jejím úkolem bylo zprostředkování kontaktu mezi mimozemskými silami a stranou, která potřebovala pomoc. Nicméně zanedlouho došlo k rozvoji medicíny a většina pomoci tohoto druhu přešla do rukou lékařů, zejména psychiatrů, kteří prosazovali biologický přístup k řešení problému. Avšak postupem času, zejména v období Sigmunda Freuda (přelom 19. a 20. století), začala být opět zkoumána i psychologická stránka problémů a sporů. Postupně tak dochází k většímu praktikování a uznávání oborů jako filozofie, sociologie či psychologie.⁶²

⁵⁸ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*, s. 63-74.

⁵⁹ HOLÁ, Lenka a Martina URBANOVÁ. *Mediace v praxi optikou empirického výzkumu*. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 18.

⁶⁰ HOLÁ, Lenka a Martina URBANOVÁ. *Právní a sociální aspekty mediace v České republice*. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 2.

⁶¹ HOLÁ, Lenka a Miluše HRNČÍŘÍKOVÁ. *Mimosoudní metody řešení sporů: vysokoškolská učebnice*. Praha: Leges, 2017, s. 88.

⁶² HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*, s. 13-16.

Mediace a postupy jí podobné sahají až do období starověku, kdy byly hojně využívány v rámci obchodních sporů, například Féničany. Postupy připomínající Med-Arb a Arb-Med pak najdeme již v antickém Řecku a Římě. Podle Daniela G. Browna je ideovým východiskem mediace starověká Čína, která se v návaznosti na učení Konfucia zaměřovala na harmonii soužití.⁶³ I přestože nalezneme formy mediace podobné těm dnešním již ve starověku, její celková historie je poněkud neúplně zmapovaná. Právě z toho důvodu, že proces mediace nebyl vždy nazýván mediací. Proto se i časová osa u autorů často odlišuje. Počátky uceleně zdokumentovaného vývoje současné mediace datujeme od počátku 70. let 20. století.

Vzhledem k roztržitému vývoji mediace se nabízí dva pohledy na její vznik. Jeden je výsledkem přirozeného myšlenkového a společenského vývoje druhé poloviny 20. století a druhý je kombinací společenského vývoje kultur napříč různými historickými obdobími.⁶⁴ Dnešní odraz mediace je podle mého názoru kombinací těchto dvou pohledů. Tento postoj odůvodňuji velkou interdisciplinarností institutu mediace, který je prolínán rozmanitým kreativním přístupem k řešení problematiky.

Za kolébku dnešní mediace je považována USA a Kanada v první polovině 20. století, a to v návaznosti na vlnu čínské a židovské migrace, která způsobila významné společenské, politické a hodnotové změny. V souvislosti s nárůstem populace ve městech nastává rozvoj občanské společnosti, což vedlo i k tomu, že se občané chtěli aktivně podílet na řešení konfliktů a veřejném rozhodování. Vzniklo i mnoho hnutí zabývajících se alternativním řešením konfliktů.⁶⁵ V reakci na tyto kulturní proměny dochází ke zformování institucionalizované podoby mediace. V průběhu let došlo k postupnému rozšiřování mediace do různých oblastí, od rodinných až po obchodní spory.⁶⁶

Rozšiřování se týkalo i geografie, jelikož s počátkem 90. let 20. století přichází mediace z USA, Kanady a Austrálie i do Evropy. K největšímu rozvoji docházelo ve Francii, Německu a Velké Británii. Největší potenciál pro rozvoj mediace je právě ve Velké Británii. Důvodem je existence zvykového systému

⁶³ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*, s. 13-14.

⁶⁴ Tamtéž, s. 15.

⁶⁵ Tamtéž, s. 18.

⁶⁶ DOLEŽALOVÁ, Martina, Šárka HÁJKOVÁ, Dana POTOČKOVÁ a Jan ŠTANDERA. *Zákon o mediaci: komentář*, úvod.

práva oproti v Evropě běžnějšímu kontinentálnímu právnímu systému. Vzhledem k velkému množství soudních precedentů může být příprava na soudní proces i proces samotný velmi časově i finančně náročnější, i proto měla mediace právě v prostředí Velké Británie perspektivu stát se oblíbeným nástrojem ADR, obzvláště u jednodušších sporů soukromoprávní povahy.⁶⁷

V Evropě k rozvoji mediace pomohla existence Evropské unie. Již 21. ledna 1998 bylo Výborem ministrů Rady Evropy přijato Doporučení č. R (98) 1 členskými státy o rodinné mediaci, které apelovalo na využití mediace v rodinných věcech. Velkým mezníkem pro všechny ADR pak byla Zelená kniha o alternativním řešení sporů v občanském a obchodním právu (*Green paper on alternative dispute resolution in civil and commercial law*) z 19. dubna 2002, která vyvolala diskuzi, nejen, na téma využití mediace v členských státech Evropské unie. Jejich vyústěním bylo přijetí směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech (dále jen „**Směrnice**“), která členské státy zavázala k implementování úpravy mediace a jejího využití do svých právních předpisů. Lhůta pro implementaci byla stanovena na 21. května 2011. Směrnice reguluje úpravu mediace v rámci přeshraničních sporů, avšak řada států, včetně České republiky, rozšířila právní úpravu i na vnitrostátní spory.⁶⁸

2.3 Základní principy

Mediace je součástí právního systému a zároveň se dotýká mnoha oborů, jelikož mediátor využívá v rámci řešení konfliktu poznatky z psychologie, sociální psychologie, sociální práce, sociologie, samozřejmě i práva a dalších disciplín.⁶⁹ Institut mediace je tedy formován mnoha obory, ze kterých vzešly principy, na kterých mediace dnes stojí.

Principů nalezneme v literatuře zabývající se mediací opravdu mnoho. Odůvodňuji to jednak tím, že každý jedinec a každý právní systém mohou mediaci přisuzovat různé klíčové atributy a jednak tím, že principy mediace se velice prolínají, což vede k vytváření podobných, avšak mírně odlišných variant.

⁶⁷ POTOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se, aneb, Průvodce mediálním procesem*. Praha: Alfom, 2013, s. 20.

⁶⁸ DOLEŽALOVÁ, Martina, Šárka HÁJKOVÁ, Dana POTOČKOVÁ a Jan ŠTANDERA. *Zákon o mediaci: komentář, úvod*.

⁶⁹ HOLÁ, Lenka a Martina URBANOVÁ. *Právní a sociální aspekty mediace v České republice*, s. 2.

Nejčastěji se setkáme s principem dobrovolnosti, důvěry, vzájemného respektu a pochopení, mlčenlivosti, nestrannosti, neutrality, neformálnosti a způsobilosti jednotlivých stran rozhodovat ve věcech jejich sporu.⁷⁰

2.3.1 Dobrovolnost

Základním principem, na kterém institut mediace staví, je dobrovolnost. Vystihuje celou podstatu mediace jako takové, jelikož bez dobrovolnosti není možné, aby probíhala. Dobrovolnost podporuje správný průběh mediačního procesu a zároveň přispívá k tomu, aby výsledná dohoda vznikla a následně byla dodržována.⁷¹

Princip dobrovolnosti je „svobodná volba stran v mediaci setrvat, přerušit nebo z ní odejít, přijímat rozhodnutí a uzavírat dohody.“⁷² Mediace spočívá právě v dobrovolnosti, jelikož pokud spolu komunikují strany z vlastní vůle a iniciativy, tak si k sobě navzájem a k procesu mediace mohou lépe vybudovat důvěru. K výsledné dohodě tak může dojít efektivněji a v kratší době, jelikož v rámci soudního řízení není běžnou praxí, že se strany svěřují – k tomu může docházet u právních zástupců, nicméně ani ti nemohou založit právní argumentaci na pocitech svých klientů.

Aby mediace fungovala tak, jak má, je důležité, aby jednotlivé strany chtěly začít řešit mezi nimi vzniklou situaci. Pokud totiž obě strany necítí potřebu problematiku vyřešit, pak mediace není možná. V tomto někdy může pomoci soudem nařízené setkání s mediátorem, jelikož může stranu, která situaci nechce řešit dobrovolně, přivést ke změně názoru.

Zapsaná mediátorka Mirka Zápotočná považuje dobrovolnost za klíčový atribut mediace. Důvodem je její negativní zkušenost s případy, kdy se na ni obrátí pouze jedna strana sporu s přáním vstoupit do mediace, avšak není schopna navázat

⁷⁰ BRZOBOHATÝ, Robin, Lenka POLÁKOVÁ a Tomáš HORÁČEK. *Rukověť mediátora, aneb, Co je dobré vědět nejen ke zkouškám mediátora*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 25.

⁷¹ HEDEEN, Timothy. *Coercion and Self-determination in Court-Connected Mediation: All Mediations Are Voluntary, But Some Are More Voluntary than Others*. The Justice System Journals [online]. National Center for State Courts, 2005, 26(3) [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/27977255>

⁷² POTOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se, aneb, Průvodce mediačním procesem*, s. 56.

komunikaci se stranou druhou. Mediátorka se snaží zprostředkovat komunikaci mezi oběma stranami, nicméně ve většině případů to končí neúspěchem.⁷³

Princip dobrovolnosti je důležitý především v tom, že právě díky němu dojde ke změně ze soupeření stran na jejich spolupráci. Tato změna je nejen předpokladem mediace, ale i jejím výsledkem. Mediace totiž nemusí skončit dohodou, a proto je potřeba kooperaci stran udržovat po celou dobu.⁷⁴

Jistou výjimkou z principu dobrovolnosti mediace je již zmíněné nařízené setkání stran s mediátorem, jelikož v tomto případě nařizuje první jednání stran s mediátorem soud. Nicméně lze jej považovat za tzv. prvotní impulz, následně je pouze na stranách, zda budou chtít pokračovat v setkávání s mediátorem. Soud více než jedno jednání s mediátorem nařídít nemůže. V případě soudem nařízeného prvního setkání se strany téměř vždy mediace zúčastní, a to i přes velké neshody, jelikož kdyby nepřišly, hrozí jim nepřiznání nákladů soudního řízení. Po prvním setkání pak přibližně 70 % zvolí pokračování v mediačním procesu a 30 % se rozhodne pokračovat v soudním řízení.⁷⁵

S dobrovolností souvisí i svoboda rozhodování. Někteří autoři ji dokonce řadí jako samostatný princip.⁷⁶ Strany mají dobrovolnou a svobodnou možnost se rozhodnout, zda souhlasí či nesouhlasí s dalším navrhovaným postupem nebo samotným řešením. Pokud nastane situace, kdy jedna ze stran s čímkoliv nesouhlasí, pak může stranám navrhnout změnu, nebo od mediace odstoupit.⁷⁷

2.3.2 Mlčenlivost

Zapsaný mediátor má ze zákona povinnost dodržovat mlčenlivost, pod kterou řadíme vše, co se mediátor v rámci mediace či v souvislosti s její přípravou na ni dozví. Povinnost mlčenlivosti má ke každému, dokonce i k soudu či státním orgánům a institucím, jako je například orgán sociálně-právní ochrany

⁷³ VONDROVÁ Regina a Mirka ZÁPOTOČNÁ, 2023. 3. Mediace jako součást Advokacie lidem. In: *Advokacie lidem* [podcast] 06.11.2023 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://open.spotify.com/episode/6XHKU63wOZZoGMDelo7Jaf>

⁷⁴ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*, s. 56.

⁷⁵ VONDROVÁ Regina a Mirka ZÁPOTOČNÁ, 2023. 3. Mediace jako součást Advokacie lidem. In: *Advokacie lidem* [podcast] 06.11.2023 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://open.spotify.com/episode/6XHKU63wOZZoGMDelo7Jaf>

⁷⁶ Například HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*, s. 59.

⁷⁷ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*, s. 59.

děti.⁷⁸ Mlčenlivostí je vázán i mediátor advokát, přičemž nezáleží na tom, zda je zapsaný nebo nezapsaný, jelikož se jedná o jinou činnost advokáta ve smyslu ustanovení § 56 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů.⁷⁹

Mlčenlivost spatřuji, společně s dobrovolností, jako klíčový princip institutu mediace, jelikož dodává stranám důvěryhodnost v mediační proces a v to, že informace, které mediátorovi řeknou, nebudou použity u soudu proti nim. Jedinou informací, kterou mediátor může poskytnout, je to, zda se mediace uskutečnila, či nikoliv.⁸⁰ Strany povinností mlčenlivosti vázány nejsou, ZoM upravuje pouze mlčenlivost mediátora, nicméně i strany si mohou ve smlouvě dispoziitivně určit to, co mohou, a co nemohou šířit.

Povinnost mlčenlivosti upravuje ZoM v ustanovení § 9. Jedná se o mlčenlivost ve vztahu k mediátorovi a k osobám, jež se společně podílejí na zajištění mediačního procesu. Mlčenlivost bude platit i v případě, kdy nedojde k uzavření smlouvy o provedení mediace. S čímž souvisí i to, že mlčenlivost se vztahuje i na informace, které se osoby, jež jsou vázány povinností mlčenlivosti, dozvěděly nejen v průběhu mediace, ale i na ty, které se dozvěděly v průběhu přípravy na mediaci. Osoby povinné dodržovat mlčenlivost jsou primárně mediátoři samotní, nicméně spadá to i na ty, které se podílejí na zajištění přípravy a průběhu mediace. Pokud by došlo k porušení mlčenlivosti, pak je možné podat stížnost na Ministerstvo spravedlnosti České republiky (dále jen „**Ministerstvo spravedlnosti**“) a požadovat náhradu po tom, kdo ji porušil.⁸¹

Za velkou mezeru ZoM považuji to, že není zakotvena povinnost dodržovat mlčenlivost zúčastněných stran. Jedna ze stran tak může mediaci pouze zneužít k tomu, aby se od druhé strany dozvěděla informace, které by následně mohla

⁷⁸ Odhalte 3 základní principy mediace. MEDKOVÁ, Radka. Medková mediace: Kurzy mediace [online]. 2019 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z:

<https://www.kurzymediaci.cz/odhalte-3-zakladni-principy-mediace/>

⁷⁹ DOLEŽALOVÁ, Martina. Stanovisko sekce ADR k povinnosti mlčenlivosti u advokáta – zapsaného i nezapsaného mediátora. Česká advokátní komora [online]. 2021 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=24959>

⁸⁰ Odhalte 3 základní principy mediace. MEDKOVÁ, Radka. Medková mediace: Kurzy mediace [online]. 2019 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z:

<https://www.kurzymediaci.cz/odhalte-3-zakladni-principy-mediace/>

⁸¹ Co znamená mlčenlivost v mediaci a kdo ji musí dodržovat. Institut pro mediaci a pracovní vztahy [online]. 2023 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z:

<https://www.institutpromediaci.cz/co-znamená-mlčenlivost-v-mediaci-a-kdo-ji-musi-dodržovat/>

použit v rámci soudního řízení. Mlčenlivost je sice možné si ujednat v rámci smlouvy mezi stranami a mediátorem a také mezi stranami navzájem, nicméně je k diskuzi, zda v kombinaci s ustanoveními § 124 a 128 OSŘ ob stojí u soudu, navíc mediační dohoda není důvodem odepření výpovědi u soudu.⁸²

Dalším problematickým prvkem v regulaci je podle mého názoru to, že se mlčenlivost vztahuje pouze na zapsané mediátory, zapsané mediátory advokáty a nezapsané mediátory advokáty. Z mého pohledu to nejenže snižuje důvěru mezi účastníky sporu a mezi účastníky a mediátorem, ale může to také vést k šíření dojmu, že všechna mediace není chráněna mlčenlivostí, což může lidi odradit od jejího využití.

I když mediace již byla zahájena, zůstává dobrovolná, což znamená, že strany mohou kdykoliv rozhodnout, že ji ukončí, aniž by musely uvádět důvod. Mediátor by měl chránit důvěrnost informací, pokud se tedy strany rozhodnou přenést řešení sporu na soud, mediátor by neměl odhalovat, která strana se rozhodla mediaci ukončit. Nicméně v praxi existují mediátoři, kteří tuto povinnost porušují, buď z vlastního zájmu (protože by tím mohli být více využíváni soudem pro institut nařízeného prvního jednání s mediátorem) nebo pod tlakem soudců.⁸³ Porušování povinnosti mlčenlivosti vyplývá z odůvodnění některých usnesení soudů (např. Usnesení Ústavního soudu České republiky sp. zn. III. ÚS 1604/17), jelikož odkazuje na vyžádanou zprávu o mediaci od zapsaného mediátora.⁸⁴

2.3.3 Nestrannost

Dalším důležitým principem, který se v tomto případě vztahuje jen na osobu mediátora, je nestrannost. Tento princip vychází již z definice samotné mediace, jelikož mediátor nemůže vystupovat jako soudce mezi jednotlivými stranami – představuje totiž třetí nestrannou osobu, která usměrňuje komunikaci mezi stranami. Mediátor by nikdy neměl zvýhodňovat jednu stranu oproti druhé

⁸² COUFALÍK, Petr, Eva DOBROVOLNÁ, Jan HOLAS, Petr LAVICKÝ, Petra LAVICKÁ, Robert PEŠA a Markéta ŠLEJHAROVÁ. *Součinnost třetích osob při dokazování v civilním soudním řízení* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2018, s. 43 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://munispace.muni.cz/library/catalog/book/1266>

⁸³ ŠKROBÁNEK David a Robin BRZOBOHATÝ, 2023. 27. Jak může pomoci mediace. In: *Dobrý táta* [podcast] 11.04.2023 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://open.spotify.com/episode/2tJE6xjoLOVSfLVgHt059Y>

⁸⁴ DOLEŽALOVÁ, Martina. Mlčenlivost v mediaci – realita a výzvy aneb Rozmohl se nám takový nešvar.... *Advokátní deník* [online]. 2022 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/11/18/mlceniivost-v-mediaci-realita-a-vyzvy-aneb-rozmohl-se-nam-tady-takovy-nesvar/>.

a naopak. V právní úpravě mediace bychom požadavek na tento princip našli v ustanovení § 8 odst. 1 písm. a) ZoM, podle kterého je mediátor povinen „*provádět mediace osobně, nezávisle, nestranně a s náležitou odbornou péčí.*“

Je vyloučeno, aby mediátor byl v příbuzenském vztahu s jednou ze stran mediace nebo aby spolu strany například podnikaly. Je ale předmětem diskuzí, zda mediace může proběhnout v situaci, kdy mediátor strany nebo jednu ze stran zná. Tato otázka vyvstává především u společností, které chtějí mediátora interního, tedy zda může osoba mediátora rozhodovat spor mezi zaměstnanci, jež oba zná. Nicméně v případě, že mediaci vede zapsaný mediátor, pak není vyloučené, aby mediace i tak proběhla. Důležité je, aby mediátor o dané skutečnosti informoval druhou stranu, která s tím může buď souhlasit či nesouhlasit a podle toho se bude odvíjet další postup. Pokud mediátor zná obě strany a ty to navzájem vědí, pak je pouze na jejich posouzení, zda to pro ně je přínosem či přítěží. V každém případě by ale i sám mediátor měl posoudit, zda to mediační proces nijak neovlivní, nebo zda je to v dané situaci vhodné.

2.3.4 Neutralita

Princip neutrality je často zaměňován či ztotožňován s principem nestrannosti, jelikož jsou si obsahově velmi podobné a vztahují se na situace, kdy se lidské myšlenky a s nimi související rozhodnutí nacházejí ve sporu.⁸⁵ Princip nestrannosti znamená, že mediátor může mediovat pouze takové konflikty, v nichž je nestranný a jeho přístup je vyvážený k oběma stranám, pokud by tomu tak nebylo, musí odstoupit. Jedná se tedy o aktivní princip, kdy mediátor může zasahovat, ale pouze tak, aby pomáhal vést komunikaci bez vynášení jakýchkoliv rozsudků. Princip neutrality pak znamená, že mediátor musí pomoci stranám k nalezení společného řešení bez toho, aby jim předal svůj pohled na věc či své postavení k situaci.⁸⁶ Oba tyto principy jsou velice důležité pro mediační proces, a proto musí být mediátor velice obezřetný a opatrně volit svá slova. Předpokládám, že to nemůže být vůbec jednoduché, jelikož často musí být náročné neprojevit svůj subjektivní názor či pohled na problematiku.

⁸⁵ HESOVÁ, Alena. Procvičení základních principů mezinárodního humanitárního práva. *Metodický portál rvp.cz* [online]. 2012 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/o/g/16295/PROCVICENI-ZAKLADNICH-PRINCIPU-MEZINARODNIHO-HUMANITARNIHO-PRAVA.html>

⁸⁶ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*, s. 58.

Mediátor by tedy neměl projevovat souhlasný ani nesouhlasný pohled na cokoliv, co mu strany sdělí, výjimkou je mediace evaluativní. Je důležité zmínit, že by stranám neměl dávat ani doporučení. Mediátor je pouze jakýsi zprostředkovatel. Pokud by byla narušena mediátorova neutralita, pak by měl buď odstoupit od dané mediace a z jeho strany ji ukončit, nebo se dohodnout s jednotlivými stranami, zda je podle nich vhodné pokračovat, jelikož bez souhlasu obou stran není možné v mediačním procesu pokračovat.⁸⁷

Ustanovení § 5 ZoM vyjadřuje princip neutrality v rámci právní úpravy mediace. Je zde uvedeno, že mediátor může odmítnout uzavření smlouvy o provedení mediace, pokud by byla narušena potřebná neutralita.

2.3.5 Důvěrnost a důvěra

Důvěrnost je další mediační princip, který se do jisté míry prolíná i do principů ostatních, jelikož pokud strany nemají vzájemnou důvěru nebo důvěru v osobu mediátora či dokonce v mediaci samotnou, tak se jí nemusejí chtít dobrovolně zúčastnit nebo v ní pokračovat. Pokud by například jedna ze stran měla pocit, že mediátor není nestranný, pak to může zcela změnit průběh mediace. Strana, která ztratí důvěru, nemusí být tak uvolněná, může se bát sdělovat nějaké informace a mnoho dalších faktorů.

V rámci důvěrnosti je také potřeba klást důraz na rozdíl mezi důvěrností a důvěrou, kdy důvěrnost je charakteristikou mediačního procesu a důvěra je charakteristická pro vztah jak mezi stranami, tak mezi stranou a mediátorem.⁸⁸

Důležitá je tedy nejen důvěra mezi stranami a mediátorem, ale i mezi stranami navzájem. Mediátor stranám dává prostor uvolněně spolu komunikovat bez toho, aby se například obávaly, že pokud nebudou správně formulovat své sdělení, tak to bude použito proti nim v rámci soudního řízení.⁸⁹ Zde se prolíná princip důvěrnosti do principu povinnosti zachování mlčenlivosti.

⁸⁷ DOLEŽALOVÁ, Martina a Patrick VAN LEYNSEELE. Etika v mediaci. *Česká advokátní komora* [online]. [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/etika-v-mediaci_cz.pdf

⁸⁸ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*, s. 53.

⁸⁹ Protecting Confidentiality in Mediation. *Harvard Law Review* [online]. The Harvard Law Review Association, 1984, **98**(2), s. 445-446 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/1340844>

Pro zesílení důvěry je možné, aby si účastníci upravili zásady o důvěrnosti podle své vlastní potřeby. Nicméně mediátor má také povinnost chránit zájmy třetích, na konfliktu nezúčastněných stran, tedy má zákonem uloženou povinnost oznámit například zneužívání dětí. Zde se tedy dostává do konfliktu to, že princip důvěrnosti je důležitým principem charakteristickým pro mediaci, ale zároveň jsou situace, kdy musí být porušen.⁹⁰ Je otázkou, zda se opravdu jedná o porušení důvěry, když tato povinnost vyplývá ze zákona a strany by tedy měly vědět, že ne všechny věci je možné zachovat v rámci mediace. Strany by tedy podle mého názoru měly o tomto být před započítím mediace poučeny. Ve výsledku je pak pouze na mediátorovi, jak danou situaci vyhodnotí na základě vypozerovaných poznatků v rámci mediačního procesu.

Aspekt, který podle mého názoru velice podporuje princip důvěrnosti, je neveřejnost mediace. Mohou se jí zúčastnit pouze jednotlivé strany a osoba mediátora. Účast dalších osob možná je, nicméně potřebují pro ni výslovný souhlas zúčastněných stran a mediátora.

2.3.6 Orientace na budoucnost

Orientaci mediace na budoucnost často vůbec nenajdeme uvedenou v literatuře o mediaci, o to méně je uváděna jako princip samostatný. Osobně tento aspekt považuji za důležitý, a proto jsem se ho rozhodla zahrnout do předkládané práce.

Minulost je důležitá, nejen pro pochopení pozadí vzniku projednávaného sporu, ale i z toho důvodu, aby se z ní strany mohly poučit, co příště nedělat, a jak mohou upravit své chování. Hlavně u mediace je důležité nezůstat ve fázi, kdy si strany budou jen vyčítat věci z minulosti a nebudou se tak nikam posouvat, konflikt by tímto způsobem jen eskaloval a zvyšovalo by se napětí. Z toho důvodu je v rámci mediačního procesu, oproti soudnímu řízení, důležitá právě orientace na budoucnost. V některých případech ani není potřeba, aby se při mediaci zabývalo příčinou problému. Důležité je, aby stranám mediátor pomohl dojít k pochopení, jak se k sobě navzájem chovat, aby došlo ke vzájemné spokojenosti obou stran právě s pohledem do budoucna.⁹¹

⁹⁰ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*, s. 53-54.

⁹¹ Tamtéž, s. 57.

2.4 Cíle mediace

Pokud vycházíme z definice mediace a jednotlivých principů, které ji formulují, pak lze určit základní cíle mediace. Cílem není pouze dosažení výsledného rozhodnutí, jako je tomu u soudního řízení. Velmi, možná i více, podstatný je zde samotný proces, a především spokojenost stran, jelikož bez toho není možné dosáhnout výsledku.

Za základní cíle považujeme zvládnutí konfliktní situace, umožnění lepšího pochopení podstaty věci stranám, redukce aspektů konfliktu na úroveň, kterou je možné v klidu řešit, poskytnout stranám model pro řešení případně dalších vzniklých konfliktů v budoucnosti, podpora kooperace a slušnosti, zlepšení vzájemných vztahů a schopnost vést otevřenou komunikaci s klidným vyjadřováním a vzájemným nasloucháním. Důležitým cílem je i vytvoření a přijetí dohody, která bude jasně formulovaná, prakticky uskutečnitelná a shodnou se na ní obě strany.⁹² Nicméně neměl by to být cíl primární, jelikož i mediace bez výsledné dohody může být pro strany přínosem.

Pro strany může být často cílem i vyřešení konfliktu v co nejkratší době, a to z důvodu, že u většiny ADR se předpokládá finanční a časová nenáročnost průběhu. I přestože mediace typicky nebývá příliš nákladná, není to pravidlem. U složitějších sporů nebo pokud strany nespolupracují, může mediace trvat i mnohem delší dobu. Proto je podstatné, aby mediátor dohlížel a kladl důraz na to, aby mediační proces probíhal ke spokojenosti všech a snažil se vytvořit příjemné prostředí. Obzvláště důležité je to pak například u rodinné mediace, kde je psychika stran nejvíce ohrožená a musí se zde postupovat mnohem opatrněji.⁹³

2.5 Klasifikace a charakteristika osob provádějících mediaci

Mediátoři se rozlišují podle typů a titulů, na základě kterých mediaci provádějí. Vždy je však jejich úlohou provádění zúčastněných stran mediačním procesem skrze zprostředkovávání jejich vzájemné komunikace. Bez mediátora není možné, aby mediace proběhla, je jejím klíčovým a neměnným atributem. Líbí

⁹² HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*, s. 61.

⁹³ JANOTOVÁ, Magda. *Mediace*. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2014, s. 18.

se mi označení Mirky Zápotočné, která mediátory označuje jako překladače pro strany sporu, aby si mohly rozumět a pochopit se.⁹⁴

Před účinností ZoM (do 31. prosince 2011) bylo možné, aby byla mediace vykonávána každým, kdo se jako mediátor registroval k volné živnosti. Nebylo nutné mít znalost v oboru ani patřičné vzdělání či prokazovat jakékoliv dovednosti. Postupy mediátorů byly regulovány pouze interními předpisy, případně etickými kodexy. V současné době musí mít alespoň zapsaný mediátor odbornou znalost o mediaci a o procedurách a technikách, které jsou používány v rámci jejího procesu. Neméně důležité jsou ale i osobnostní rysy mediátora, řadíme k nim především empatii, etiku, sebeovládání, trpělivost, toleranci, schopnost komunikace a flexibilitu. Vedle nich ale zároveň stále působí nezapsaní mediátoři, kteří provozují činnost mediátora jako podnikatelskou činnost (jedná se tedy o opakovanou a dlouhodobou činnost za účelem dosažení zisku), na základě zaměstnaneckého poměru nebo *ad hoc* (jedná se o mediátory, kteří se mediaci věnují jen příležitostně nebo jednorázově).

V České republice podle ZoM rozdělujeme mediátory na dva typy, a to mediátory nezávislé (také je nazýváme mediátory nezapsanými), a na zapsané mediátory. V praxi ale podle Pavly Ranglové nalezneme mediátory čtyř typů, a to dle úrovně, na které činnost vykonávají. Jedná se o mediátora, akreditovaného mediátora, mediátora Probační a mediační služby České republiky a zapsaného mediátora.⁹⁵

Mediátorem, ať již zapsaným či nezapsaným, může být i advokát. Advokát v tomto případě musí být schopen oddělit své dvě jmenované role. V advokátní praxi se často zaměřuje především na hledání podkladů pro sepsání vyjádření nebo žaloby, zajímají ho tedy především paragrafy, důkazy a fakta. Mediátor se ale musí zaměřit především na pocity a pohledy zúčastněných stran. Rozdíl je i ve způsobu komunikace, kterou by měl zpravidla volit.⁹⁶

⁹⁴ VONDROVÁ Regina a Mirka ZÁPOTOČNÁ, 2023. 3. Mediace jako součást Advokacie lidem. In: *Advokacie lidem* [podcast] 06.11.2023 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://open.spotify.com/episode/6XHKU63wOZZoGMDelo7Jaf>

⁹⁵ RANGLOVÁ, Pavla. *Nejen zapsaný mediátor v praxi: I. Vhled do Mediace*, s. 37.

⁹⁶ VONDROVÁ Regina a Mirka ZÁPOTOČNÁ, 2023. 3. Mediace jako součást Advokacie lidem. In: *Advokacie lidem* [podcast] 06.11.2023 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://open.spotify.com/episode/6XHKU63wOZZoGMDelo7Jaf>

Ne příliš známým pojmem je pak tzv. hostující mediátor, a to i přestože je uvedený v samotném ZoM. Konkrétně ustanovení § 19 odst. 1 stanovuje: „Činnost mediátora může v České republice vykonávat dočasně nebo příležitostně jako hostující mediátor za podmínek stanových tímto zákonem též státní příslušník jiného členského státu nebo fyzická osoba uvedená v jiném právním předpisu.“ ZoM ale neuvádí osoby, kterých se uvedené oprávnění týká a odkazuje na zákon č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti státních příslušníků členských států a o změně některých zákonů (zákon o uznávání odborné kvalifikace), ve znění pozdějších předpisů.

2.5.1 Nezávislý (nezapsaný) mediátor

Z charakteristiky nezávislých neboli nezapsaných mediátorů, kterou rozeberu v dalších podkapitolách, mi vyplývá, že nezapsaní mediátoři se dále mohou dělit na mediátory, akreditované mediátory a mediátory Probační a mediační služby. Činnost těchto mediátorů nepodléhá žádnému doзору a je vykonávána na základě živnostenského oprávnění nebo zaměstnaneckého poměru.

2.5.1.1 Mediátor

První typ nazýváme mediátor a je svou definicí velice blízký obecné definici mediátora. Mediátor je tedy „nezávislá osoba, prostředník, který vstupuje mezi strany konfliktu a je nápomocen stranám v hledání smírného řešení jejich sporných otázek na základě jejich skutečných potřeb.“⁹⁷ Slovo prostředník je zde nutné zdůraznit, jelikož mediátor nesmí za jednotlivé strany činit jakákoliv rozhodnutí, ani by je k nim neměl nutit či navádět. Měl by zachovat neutralitu a nestrannost v rámci celého procesu, ve kterém funguje jako průvodce. Strany podporuje a pomáhá jim vést konverzaci. Profesi provozuje na základě registrace k volné životnosti, tedy živnostenského oprávnění. Další možností je být zaměstnán – většinou u neziskových společností, které se zabývají sociálně psychologickým poradenstvím.⁹⁸

2.5.1.2 Akreditovaný mediátor

Akreditovaný mediátor musí absolvovat mediační výcvik v akreditované instituci, jakou je například Ministerstvo vnitra či Ministerstvo práce a sociálních

⁹⁷ RANGLOVÁ, Pavla. *Nejen zapsaný mediátor v praxi: I. Vhled do Mediacce*, s. 37.

⁹⁸ Tamtéž, s. 38.

věcí České republiky. Pokud mediátor splní podmínky stanovené danou institucí, složí akreditační zkoušku a získá potřebné osvědčení, tak se následně stává akreditovaným mediátorem.

Akreditaci často vyhledávají ti, kteří se chtějí stát mediátorem, ale nemají dosažené vysokoškolské vzdělání, jež je podmínkou pro výkon zapsaného mediátora. Akreditace dodává mediátorovi větší kredibilitu z pohledu klientů, což je jistým paradoxem, jelikož nemusí odrážet reálnou kvalitu daného mediátora a jeho služeb. Tento typ mediátorů nemá oprávnění k tomu, aby mohl vykonávat soudem nařízené první setkání s mediátorem.⁹⁹

2.5.1.3 Mediátor a Probační a mediační služba

I přestože je mediace spojována především se soukromoprávními spory, po sametové revoluci se mediace zakotvila nejprve v oblasti trestních konfliktů skrze zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě (dále jen „**zákon o PMS**“). Česká republika byla jednou z prvních zemí bývalého Sovětského svazu, jež zavedla restorativní prvek mediace do řešení trestních věcí.¹⁰⁰ S účinností zákona o PMS (od 1. ledna 2001) došlo ke zřízení organizační složky státu Probační a mediační služby, jež zajišťuje probaci a mediaci v rámci trestních řízení.¹⁰¹ Spolu s jejím vznikem pak dochází i ke zformování tohoto typu mediátorů – jedná se o specializované sociální pracovníky, kteří se nazývají probační úředníci. V praxi jsou využíváni v rámci setkání pachatele s obětí trestného činu, kdy jejich komunikace probíhá za přítomnosti mediátora. Cílem je zjištění detailů o trestném činu. Dochází zde i k omluvě pachatele oběti.¹⁰²

Tento typ mediátora funguje v souladu se zákonem o PMS¹⁰³ - řeší konflikty, vede mediační proces za pomoci mediačních komunikačních technik, zachovává neutralitu, nestrannost, nezávislost a stejný přístup k oběma stranám, zároveň je podporou pro jednotlivé strany, v tomto případě obviněnému a/nebo poškozenému. I tento typ mediátora je vázán mlčenlivostí.¹⁰⁴ Práci vykonává v rámci jednotlivých středisek Probační a mediační služby

⁹⁹ RANGLOVÁ, Pavla. *Nejen zapsaný mediátor v praxi: I. Vhled do Mediace*, s. 38-39.

¹⁰⁰ HOLÁ, Lenka a Martina URBANOVÁ. *Právní a sociální aspekty mediace v České republice*, s. 3.

¹⁰¹ Viz ustanovení § 1 zákona o PMS.

¹⁰² RANGLOVÁ, Pavla. *Nejen zapsaný mediátor v praxi: I. Vhled do Mediace*, s. 39.

¹⁰³ Viz ustanovení § 6, § 7 a § 8 zákona o PMS.

¹⁰⁴ Viz ustanovení § 9 zákona o PMS.

a je zaměstnancem státu (tzn. jeho pracovní poměr se řídí zákonem č. 262/2000 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů).¹⁰⁵

2.5.2 Zapsaný mediátor

Definici zapsaného mediátora najdeme v ustanovení § 2 písm. c) ZoM, podle které je mediátorem „fyzická osoba, která je zapsaná v seznamu mediátorů.“ Tento seznam je veden Ministerstvem spravedlnosti České republiky.¹⁰⁶ Podmínkou pro zapsání je podání žádosti k Ministerstvu spravedlnosti. Fyzická osoba musí být svéprávná, bezúhonná, mít vysokoškolské vzdělání a složenou zkoušku mediátora. Zároveň také nesmí být v rámci posledních 5 let před podáním žádosti vyškrtuta ze seznamu.¹⁰⁷ Je otázkou, zda by vzdělání mělo být nutným předpokladem pro vykonávání profese mediátora, vzhledem k tomu, že nemusí mít žádnou vypovídající hodnotu v souvislosti s kvalitami daného mediátora.

Zapsaný mediátor vykonává profesi na základě ZoM. Vykonává ji osobně, nezávisle, nestranně a s náležitou odbornou péčí.¹⁰⁸ Hlavní povinností zapsaného mediátora je zachovávání mlčenlivosti, a to o všech skutečnostech zjištěných v rámci přípravy a výkonu mediace,¹⁰⁹ povinnost kontinuálního vzdělávání a poučovací povinnost.¹¹⁰ Na dodržování dohlíží buď Česká advokátní komora, pokud se jedná o mediátora vykonávajícího advokacii, nebo Ministerstvo spravedlnosti u mediátora, který není advokátem.¹¹¹

Výhodou mediace v režimu ZoM, tedy mediace vedené zapsaným mediátorem, je, že jejím zahájením dochází ke stavení promlčecích a prekluzivních lhůt. Dalším pozitivem je možnost předání uzavřené mediační dohody soudu ke schválení – pokud ji soud schválí, stává se exekučním titulem. Benefitem pak může být i finanční stránka, jelikož poplatek za schválení je pouze 500 Kč, oproti soudnímu poplatku za podání žaloby, který se pohybuje většinou od 1000 Kč výše.¹¹² Zapsaní mediátoři jsou jediný typ mediátorů, kteří mohou vykonávat první setkání s mediátorem nařízené soudem.¹¹³ Některé typy nezapsaných mediátorů

¹⁰⁵ RANGLOVÁ, Pavla. *Nejen zapsaný mediátor v praxi: I. Vhled do Mediace*, s. 42.

¹⁰⁶ RANGLOVÁ, Pavla. *Nejen zapsaný mediátor v praxi: I. Vhled do Mediace*, s. 43.

¹⁰⁷ Viz ustanovení § 16 odst. 1 písm. e) ZoM.

¹⁰⁸ Viz ustanovení § 8 odst. 1 písm. a) ZoM.

¹⁰⁹ Viz ustanovení § 9 odst. 1 ZoM.

¹¹⁰ VRÁBEL PORTEŠ, Veronika. Zapsaný mediátor – kdo je to? CONSENSUS [online]. [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://consensus.cz/zapsany-mediator-kdo-je-to/>

¹¹¹ Viz ustanovení § 13 ZoM.

¹¹² RANGLOVÁ, Pavla. *Nejen zapsaný mediátor v praxi: I. Vhled do Mediace*, s. 44.

¹¹³ Viz ustanovení § 100 odst. 2 OSŘ.

nemusí mít ani akreditaci pro svou činnost, často tedy neexistuje garance mediátorských kvalit. Akreditace není automatickou zárukou kvality, nicméně osvědčuje danou osobu o průpravě k oboru. Za zmínku pak stojí i to, že nezapsaným mediátorům nehrozí kárné postihy podle ZoM, mohou tedy k mediaci přistupovat mnohem laxněji než zapsaní mediátoři.

V České republice je tedy mediace poskytována čtyřmi způsoby. Jedná se o mediaci ve smyslu ZoM, na základě živnostenského oprávnění, v rámci pracovněprávního vztahu a jako dobrovolná činnost.¹¹⁴

2.6 Fáze

Mediace je sice procesem, který nemá přesně stanovené lhůty a postupy, i přesto se ale jedná o strukturovaný proces a dělíme jej na jednotlivé fáze. Ty ale nemusí být striktně dodržovány, jsou spíše návodem, jakých milníků by mělo být dosaženo. Milníků nemusí být dosaženo v pořadí, v jakém to určují fáze, některé fáze mohou být dokonce vypuštěny – záleží na vyhodnocení mediátora.¹¹⁵ Důležité je, aby se v rámci všech fází strany aktivně účastnily a chtěly v mediaci pokračovat.

Obzvlášť u fází mediace nalezneme v literatuře značnou nejednotnost, což je podle mého zapříčiněno právě tím, že fáze nemají nutné hranice, které je potřeba dodržovat. Robert Cholenský uvádí, že se jedná o proces ohraničený „na jedné straně vznikem sporu, po kterém následuje jeho řešení cestou mediace, a na druhé straně uzavřením mediační dohody, kterou je spor vyřešen.“¹¹⁶ V mediaci je mnohem podstatnější, aby byly dodržovány její principy. Tuto fluidní strukturu považuji za pozitivum, jelikož nabízí větší volnost než soudní řízení. Lenka Holá konstatuje, že mediátor by měl znát jednotlivé fáze procesu mediace, ale měl by je používat spíše jen jako návodný prvek. Robin Brzobohatý je považuje za spíše didaktickou pomůcku pro výuku mediace než pro její následnou praxi.

V praxi jsou uznávané tři styly mediace – facilitativní, transformativní a evaluativní. Tyto styly úzce souvisí s fázemi, jelikož každá z nich se na nějaké

¹¹⁴ HOLÁ, Lenka. Praktické aspekty mediace v ČR. *Právní prostor* [online]. 2015 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/prakticke-aspekty-mediace-v-cr>

¹¹⁵ BRZOBOHATÝ, Robin, Lenka POLÁKOVÁ a Tomáš HORÁČEK. *Rukověť mediátora, aneb, Co je dobré vědět nejen ke zkouškám mediátora*, s. 20.

¹¹⁶ CHOLENSKÝ, Robert. *Praktický průvodce mediací: podle nové právní úpravy*, s. 82.

fáze člení. Nejrozšířenější a nejčastěji využívaná je mediace facilitativní.¹¹⁷ V rámci zákonné úpravy jednotlivých zásad a podmínek přístupu mediátora lze usuzovat, že i ZoM se k ní přiklání, i přestože na ni přímo neodkazuje. Nicméně jiné mediační styly nejsou vyloučeny, protože určitá ustanovení naznačují i jejich využití. Například ustanovení § 3 odst. 3, § 5 a § 8 odst. 1 ZoM.

Facilitativní mediaci definujeme jako „*strukturovaný proces, v němž strany za asistence třetí, nestranné osoby systematicky procházejí jednotlivá sporná témata za účelem vytváření možností, zvažování alternativ a dosažení souhlasného řešení sporu, které uspokojí jejich zájmy.*“¹¹⁸ Nejrozšířenější varianta tohoto stylu je model rozdělení na 0+5 fází, ale je možné se setkat i s jinými modely.

Právě takzvaná nultá část, či jak ji nazývá Robert Brzobohatý „přípravka“, je ta, kterou někteří autoři vůbec neuvádí. Magda Janotová uvádí, že se jedná o fázi, v rámci které se mediátor snaží vysvětlit stranám účel mediace a také zjišťuje, zda je pro daný spor mediace vlastně vhodným institutem. Klíčová je pak v tom, že zde dochází k prvotnímu kontaktu mediátora se stranami, často i k prvnímu klidnému setkání stran po dlouhé době vedení sporu. Začíná se zde budovat vzájemná důvěra, protože mimo základní poučení a seznámení by měl být výsledkem této fáze souhlas stran s provedením mediace, resp. uzavření smlouvy o provedení mediace, kterou se samotná mediace oficiálně zahajuje.¹¹⁹

Následuje fáze první. Její obsah záleží na tom, zda již proběhla nultá fáze, či nikoliv. Pokud neproběhla, dochází teprve zde ke krokům z fáze nulté – k prvotnímu seznámení, získání vzájemné důvěry a tak dále. Následně (ať nultá fáze proběhla či nikoliv) probíhá úvodní slovo, představení mediačního procesu a role mediátora v něm a k poučení, především se klade důraz na to, aby strany věděly, že mediace je dobrovolná. Mělo by zde dojít ke stanovení procesních postupů, které by si strany a mediátor měli také odsouhlasit – nemělo by být nic nevyjasněného, mediátor by měl upřesnit všechno potřebné.¹²⁰ Strany také mají prostor sdělit svá očekávání a postupně se začít bavit o problematice.

¹¹⁷ FOSTER, Katina. A Study in Mediation Styles: A Comparative Analysis of Evaluative and Transformative Styles. *Mediate – everything mediation* [online]. 2003 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://www.mediate.com/a-study-in-mediation-styles-a-comparative-analysis-of-evaluative-and-transformative-styles/>

¹¹⁸ BRZOBOHATÝ, Robin, Lenka POLÁKOVÁ a Tomáš HORÁČEK. *Rukověť mediátora, aneb, Co je dobré vědět nejen ke zkouškám mediátora*, s. 8.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 22.

¹²⁰ JANOTOVÁ, Magda. *Mediace*, s. 18.

Může zde stále panovat nejistota ohledně mediace, a proto je důležité se stranami probrat jejich nejistoty.

Ve druhé fázi by mělo dojít k porozumění zájmů, obav a emocí jednotlivých stran. Strany mohou představit své pohledy na věc, a co je pro ně v rámci sporu důležité. Na tomto základě pak může mediátor určit předmět mediačního procesu. Dochází zde tedy především k získávání informací.¹²¹ Strany při této fázi neadresují informace sobě navzájem, ale mediátorovi, jehož úkolem je aktivně naslouchat a případně stranám pomáhat v komunikaci svých myšlenek skrze pokládání dotazů.¹²²

Třetí fáze, Brzobohatým označována jako „Emočka“, je již vzájemnou komunikací stran, jejichž úkolem je snažit se porozumět pohledu strany druhé skrze naslouchání. Mediátor kreativními technikami, podle svého uvážení, pomáhá stranám vést konverzaci – jedná se například o dotazování, zrcadlení, shrnování, ocenění stran, práci s tichem nebo výměnu rolí.¹²³ Strany by si zde měly lépe porozumět, aby mohly v následující fázi začít hledat řešení sporu.¹²⁴

Aby mohla proběhnout fáze čtvrtá, je důležité, aby druhá a třetí fáze byly provedeny správně. V této fázi totiž strany přednáší návrhy pro vyřešení sporu. Řešení hledají postupně od jednodušších bodů, až se dostávají k bodům složitějším. Tento postup má zajistit to, že strany jsou motivované menšími úspěchy a následně jsou lépe připraveny řešit i ty náročnější položky. Výsledkem zde může být i více řešení, ze kterých si pak strany mohou zvolit to, které jim vyhovuje nejvíce.¹²⁵

Ve fázi páté by mělo dojít buď k sepsání písemné mediační dohody, nebo k ukončení mediace. Probíhá zde rekapitulace celého procesu a mediátor uvádí výsledky, kterých bylo při procesu dosaženo. Pokud strany došly k více variantám možného řešení sporu, společně je prochází a vyhodnotí tu, která je pro

¹²¹ BRZOBOHATÝ, Robin, Lenka POLÁKOVÁ a Tomáš HORÁČEK. *Rukověť mediátora, aneb, Co je dobré vědět nejen ke zkouškám mediátora*, s. 27.

¹²² ŠÍŠKOVÁ, Tatjana. *Facilitativní mediace: řešení konfliktu prostřednictvím mediátora*. Praha: Portál, 2012, s. 207-208.

¹²³ VRÁBEL PORTEŠ, Veronika. Co očekávat od mediace a mediátora? *CONSENSUS* [online]. [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://consensus.cz/co-ocekavat-od-mediace-a-mediatora/> a 6 nástrojů pro odstranění bloků v mediačním jednání. *Institut pro mediaci a pracovní vztahy* [online]. 2023 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://www.institutpromediaci.cz/6-nastroju-pro-odstraneni-bloku-v-mediacnim-jednani/>

¹²⁴ BRZOBOHATÝ, Robin, Lenka POLÁKOVÁ a Tomáš HORÁČEK. *Rukověť mediátora, aneb, Co je dobré vědět nejen ke zkouškám mediátora*, s. 27-28.

¹²⁵ HOLÁ, Lenka. *Mediace a možnosti využití v praxi: řešení konfliktu prostřednictvím mediátora*. Praha: Grada, 2013, s. 19-20.

obě strany nejvíce přijatelná k jejich spokojenosti, a která představuje „zlatou střední cestu“. Při sepisování dohody mediátor asistuje a dohlíží na to, aby obsahovala podmínky obou stran a aby její náplň byla smysluplná. Mimo mediační dohodu může ještě dojít k uzavření dohody o odkladu či přerušení, která je formou smlouvy o smlouvě budoucí, poté dohody o nedohodě, v rámci které si strany sepíší ujednání o tom, že se nebyly schopné dohodnout, a poslední variantou je, že k dohodě nedojde a mediace se ukončí.¹²⁶

¹²⁶ HOLÁ, Lenka. *Mediace a možnosti využití v praxi: řešení konfliktu prostřednictvím mediátora*, s. 20.

3. ANALÝZA PRÁVNÍ ÚPRAVY

Těžištěm předkládané diplomové práce je analýza právní úpravy institutu mediace, a to především v České republice a Německé spolkové republice. Mediace je v porovnání se soudním řízením velmi neformální proces, což má za důsledek, že i v rámci velmi příbuzných právních systémů najdeme podstatné rozdíly. Příkladem může být Česká a Slovenská republika, které spojuje stejný právní základ a historický vývoj, mediaci však státy pojaly rozdílně. Takové rozdíly mohou někdy mít podstatný dopad na mediaci v praxi.¹²⁷ Analýza právní úpravy umožňuje lepší porozumění variability přístupů a postupů v rámci mediačního procesu a jejich dopadu na následnou efektivitu v různých kontextech. Ostatně i Lenka Holá říká, že jedinečný pohled na institut mediace vždy přináší i konkrétní právní systém, v němž se mediace uplatňuje.¹²⁸

3.1 Česká republika

Mediace je v České republice zakotvena ve dvou zákonech, v ZoM a v zákoně o PMS. V rámci analýzy právní úpravy se budu věnovat pouze ZoM, jelikož upravuje mediaci v netrestních věcech a představuje výsledek implementace Směrnice do vnitrostátní právní úpravy.

3.1.1 Zákon o mediaci

Zákon o mediaci v současné podobě je výsledkem dlouhého procesu, během kterého docházelo k jednáním a kompromisům mezi různými profesními a zájmovými skupinami. K jeho přijetí došlo až po rozsáhlých diskuzích a na různých úrovních se na ZoM pracovalo téměř 8 let. Během této doby byly projednávány a řešeny různé aspekty a otázky týkající se mediace, například postavení a povinnosti mediátorů, průběh procesu nebo přestupky.¹²⁹

Před přijetím ZoM byla právní úprava mediace nedostatečná, což podle mého názoru značně ovlivňovalo její omezené využívání v praxi, jelikož to mohlo vést ke špatnému vnímání mediace a činnosti mediátorů (výjimku představovala mediace v trestním řízení upravená zákonem o PMS). Nicméně mediace existovala

¹²⁷ LAKTIŠOVÁ, Petra a Iva LANGER PIKALOVÁ. 7 rozdílů české a slovenské mediace. Právní prostor [online]. 2023 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z:

<https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/7-rozdilu-ceske-slovenske-mediace>

¹²⁸ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*, s. 162.

¹²⁹ DOLEŽALOVÁ, Martina, Šárka HÁJKOVÁ, Dana POTOČKOVÁ a Jan ŠTANDERA. *Zákon o mediaci: komentář, předmluva*.

a mediátoři v minulosti působili a praktikovali svou profesi pouze na základě živnostenského oprávnění, zaměstnaneckého poměru nebo na bázi dobrovolnosti. ZoM považuji za vhodný prostředek k tomu, aby mediační proces probíhal pouze pod dohledem osob s náležitou kvalifikací (aktuálně to jsou jen zapsaní mediátoři), z důvodu zajištění jeho kvality. ZoM nyní nevyklučuje, aby mediaci prováděli nezávislí mediátoři.

V rámci úvah *de lege ferenda* mám za to, že zákon by měl pojmout úpravu mediátorů širěji, a kromě jejich definice a zdůraznění rozdílů mezi nimi by všechny mediátory zavázal k dodržování základních principů mediace. Příkladem může být povinnost zachovávat mlčenlivost, kterou by zákonodárce měl striktně nařídit všem mediátorům, a to i těm nezapsaným. Takový krok by měl posílit důvěryhodnost mediace na všech úrovních a ve všech oblastech, kde se mediace provádí.

Zároveň je podle mého názoru potřeba zakotvit, jaké typy mediátorů existují, jelikož aktuální odlišnosti v názorech autorů odborné literatury a článků mohou vést k oslabení důvěryhodnosti mediace. Rozptýlenost informací může být matoucí pro potenciální zájemce, kteří se raději rozhodnou pro soudní cestu řešení sporu, jelikož představuje větší jistotu, o které je možné se dočíst v médiích v různé formě téměř každý den. Nezávislí mediátoři mohou samozřejmě vést kvalitní mediační proces, který povede ke spokojenosti zúčastněných stran, nicméně státní dohled ani garance nejsou poskytovány. V případě jakéhokoli selhání, které by se dostalo k veřejnosti, by mohlo být vrženo špatné světlo i na mediaci v režimu ZoM, jelikož předpokládám, že jen malé procento občanů rozlišuje mezi zapsaným a nezapsaným mediátorem.

Základním pramenem právní úpravy v České republice upravujícím mediaci ve všech netrestněprávních věcech¹³⁰ je Zákon o mediaci. Zákon je relativně nový, neboť je účinný teprve od 1. září 2012. Před účinností tohoto zákona mediace nebyla nikde upravena jako alternativa k soudnímu řešení sporů. ZoM do českého právního řádu vnáší implementace Směrnice, což bývá často pro členské státy Evropské unie vnímáno pouze jako povinnost, a proto mohou být výsledné právní předpisy poněkud formální. Právě u dlouho opomíjené mediace nebyl očekáván opak, nicméně v tomto případě došlo k nečekané aktivitě zákonodárce. Po dlouhých

¹³⁰ Mediaci v rámci trestních věcí (tzn. spory vzniklé v reakci na spáchání trestného činu, kdy je nejčastěji mediován spor mezi obviněným a poškozeným nebo obětí) upravuje již od roku 2001 zákon o PMS. Mediaci samotnou i v ustanovení § 2 odst. 2 definuje.

diskuzích, které, jak již bylo zmíněno, trvaly několik let (návrh směrnice byl předložen Evropské komisi již v roce 2004 a právní předpisy podle ní měly být účinné nejpozději do 21. května 2011), konečně došlo k přijetí zákona upravujícího mediaci v mnohem širším rozsahu, než stanovovala samotná Směrnice. Jejím cílem byla především úprava přeshraničních sporů, nicméně ZoM se zaměřuje i na ty vnitrostátní.¹³¹

ZoM obsahuje pouhých 39 paragrafů a je rozdělen do 10 částí. Nejdůležitější je jednoznačně část první pojímající 29 paragrafů, která se dále dělí na 4 hlavy, a to výkon mediace, organizace mediace, přestupky a vztahy k právu Evropské unie. ZoM se dále skládá z dalších 9 částí, ty už ale obsahují jen 10 paragrafů, které pouze vyjmenovávají novelizace právních předpisů v souvislosti s institutem mediace. Jedná se například o změnu OSŘ nebo o změnu zákona č. 549/1991 Sb., České národní rady o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. I přestože je tato právní úprava poněkud stručná, stanovuje potřebné základy pro mediační proces, cílem ZoM totiž není úprava veškeré mediační činnosti v civilních a jiných netrestních věcech.¹³² Zároveň ponechává zúčastněným stranám a mediátorovi prostor pro vlastní stanovení pravidel. Tato rámcová právní úprava z mé perspektivy perfektně reflektuje povahu mediace. Pokud by ZoM stanovoval pro mediaci úzké kogentní hranice, reprezentovalo by to naprostý nesoulad se smyslem samotné mediace, pro kterou je charakteristická dispozitivita.

Předmětem úpravy ZoM jsou „výkon a účinky mediace prováděné zapsanými mediátory.“¹³³ Je vymezen velmi obecně. Důvodem je to, aby bylo možné mediaci aplikovat na co nejširší spektrum netrestních věcí.¹³⁴ Zákon o mediaci zpočátku, v ustanovení § 2, definuje základní pojmy, kterými jsou mediace, rodinná mediace, mediátor, členský stát, smlouva o provedení mediace a mediační dohoda. Dále upravuje charakteristické principy

¹³¹ HORÁČEK, Tomáš, Miloš OLÍK a Martin SVATOŠ. Zákon o mediaci: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 20.

¹³² MRÁZOVÁ, Lenka, Dorota STEINBERGEROVÁ a Vojtěch VRBA. Zákon o mediaci – poznámkové vydání s důvodovou zprávou a judikaturou [online]. CODEXIS publishing, 2020 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://next.codexis.cz/literatura/LT120988?workspaceId=376366ea-6fa7-4dbf-b3b8-1cd3ff3f59f7>

¹³³ Viz ustanovení § 1 ZoM.

¹³⁴ DOLEŽALOVÁ, Martina, Šárka HÁJKOVÁ, Dana POTOČKOVÁ a Jan ŠTANDERA. Zákon o mediaci: komentář, § 1.

prostupující procesem mediace. Věnuje se i mediačnímu procesu samotnému, kterému spíše stanovuje strukturu (za okamžik zahájení mediace se považuje uzavření písemné smlouvy o provedení mediace a za ukončení pak například uzavření mediační dohody), než že by striktně vymezoval obsah jednotlivých fází. Stanovuje i základní náležitosti, jaké by měla obsahovat mediační dohoda a smlouva o provedení mediace.

Největší část ZoM je věnována mediátorovi. Upravuje jeho výkon činnosti, povinnost mlčenlivosti, právo na odměnu a náhradu nákladů, označení, dohled nad činností, oprávnění vykonávat činnost, podmínky zápisu a další náležitosti vykonávání této profese. Stanovuje také náležitosti zkoušky mediátora. Nalezneme zde i úpravu institutu povinného prvního setkání s mediátorem, jediný aspekt mediace prolamující princip dobrovolnosti. Nezávislí mediátoři pod režim ZoM nespádají a neuplatňují se na ně ustanovení tohoto zákona.

V menším množství jsou taxativně vymezeny i přestupky, jejichž skutkovou podstatu je možné naplnit v souvislosti s mediací. Například ustanovení § 25 odst. 1 stanovuje, že pokud by fyzická, právnická či podnikající fyzická osoba použila označení „zapsaný mediátor“ v rozporu s ustanovením § 11¹³⁵, pak se dopouští přestupku. Pokud by nezapsaný mediátor použil tento název, nejenže by porušil ZoM, ale také by klamal své klienty, což může způsobit negativní vnímání mediace obecně.

ZoM je sice poněkud stručný, nicméně i přesto upravuje mnoho právních oblastí. Jeho působnost spadá na oblast občanskoprávní, obchodněprávní, pracovněprávní, a rodinnou. Rodinná mediace je dokonce v zákoně konkrétně definována v ustanovení § 2 písm. b) jako „*mediace, která se zaměřuje na řešení konfliktů vyplývajících z rodinných vztahů.*“ Využit se dá mediace i v podnikatelských a hospodářských sporech a dochází k rozvoji mediace i ve veřejnoprávním sektoru, tedy v oblasti správněprávní. Vhodným nástrojem je mediace v rámci práva mezinárodního soukromého k řešení přeshraničních sporů.

Mediace může ve správní oblasti působit zvláště, jelikož správním právem prostupuje spíše vrchnostenský vztah a mediaci charakterizuje rovné postavení

¹³⁵ „Mediátor je povinen při výkonu činnosti mediátora používat označení „zapsaný mediátor“ nebo „zapsaná mediátorka“. Označení „zapsaný mediátor“ nebo „zapsaná mediátorka“, ani od nich odvozené tvary slov, není oprávněna používat jiná osoba.“

stran. Z toho důvodu je možné mediaci v rámci správněprávních sporů využít, pouze pokud správní orgán není v postavení orgánu vykonávajícího veřejnou moc.¹³⁶

3.1.2 Vyhláška o zkouškách a odměně mediátora

S právní úpravou mediace dále úzce souvisí vyhláška č. 277/2012 Sb., o zkouškách o odměně mediátora (dále jen „**Vyhláška**“), kterou vydalo Ministerstvo spravedlnosti. Pouhých 16 paragrafů Vyhlášky provádí ZoM, konkrétně se jedná o ustanovení § 10 odst. 3, § 23 odst. 8 a § 24 odst. 2 ZoM.

V ustanovení § 1 Vyhlášky nalezneme vymezení jejího předmětu, tedy náležitosti zkoušky mediátora, zkoušky z rodinné mediace (i zde je její specifické postavení utvrzeno individuálním vymezením), žádosti o vykonání zkoušky, způsob provádění zkoušky, způsob jmenování zkušebních kandidátů a výše odměny mediátora za první setkání s mediátorem nařízené soudem. Náležitostmi zkoušky jsou například prověření znalostí jednotlivých uchazečů, jestli mají znalosti mediačních technik, mediace jako takové, právních (občanské či rodinné právo a další) i neprávních oblastí (především psychologie a sociologie).

3.1.3 Ostatní právní předpisy

Právní úprava mediace se mimo ZoM a Vyhlášku promítá i do dalších právních předpisů. První zmínky o mimosoudním způsobu řešení sporů u nás najdeme v zákoně č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání, ve znění pozdějších předpisů, upravující řízení před zprostředkovatelem, řízení před rozhodcem a jejich podmínky.

Konkrétně o institutu mediace se ale zmiňuje až OSŘ, ve kterém nalezneme například i úpravu smírčího řízení. Hlavně jsou zde vymezeny podmínky nařízení prvního setkání se zapsaným mediátorem, a to v ustanovení § 100 odst. 2, který stanovuje: „*Je-li to účelné a vhodné, může předseda senátu účastníkům řízení nařídit první setkání se zapsaným mediátorem v rozsahu 3 hodin a přerušit řízení, nejdéle však na dobu 3 měsíců.*“ Účastníci se musí dohodnout na osobě mediátora, a to bez zbytečného odkladu. Pokud by k dohodě nedošlo, pak jej vybere předseda ze seznamu, který vede Ministerstvo spravedlnosti. Zajímavostí je, že tento institut nelze využít v situaci, kdy je platné předběžné opatření ve věcech ochrany proti

¹³⁶ DOLEŽALOVÁ, Martina, Šárka HÁJKOVÁ, Dana POTOČKOVÁ a Jan ŠTANDERA. *Zákon o mediaci: komentář, předmluva.*

domácímu násilí. Dále se mediace prolíná do dalších ustanovení OSŘ, konkrétně pak ustanovení § 67-69, § 99, § 100, § 111, § 114a, § 114c, § 137, § 140, § 150, §202 a § 274. Jedná se například o úpravu přerušování běhu lhůt, povinnost upozornit účastníky řízení na alternativu k vyřešení sporu, mediaci, pokud je pro ni povaha konkrétního sporu vhodná, nebo o odměnu pro mediátora za první setkání nařízené soudem.¹³⁷

Další úpravu nalezneme v zákoně č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, kde mediace prolíná ustanovení § 9, § 109, § 474, § 500-503. Příkladem se jedná o povinnost soudu informovat o možnostech mimosoudního a mediačního jednání nebo možnost soudu uložit rodičům účast na mimosoudním smířčím jednání, mediačním jednání nebo na rodinné terapii.¹³⁸

V souvislosti se stavením promlčecích a prekluzivních lhůt v rámci mediačního procesu najdeme související právní úpravu i v ustanovení § 647 a § 658 OZ.

Ve vztahu k rodinné mediaci je nutné zmínit i právní úpravu v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Tato oblast mediace je specifická a vyžaduje tak i individuální přístup a právní úpravu. Důvodem je důraz, který je zde kladen na ochranu dítěte, jeho práv a psychického stavu, jelikož rodinné spory mohou mít na dítě negativní dopad a narušit tak jeho vývoj. Například rozvod rodičů může být pro děti velmi traumatizující. Často dochází k opomíjení jejich psychického stavu, jelikož rodiče jsou soustředěni pouze na sebe a na výsledné rozhodnutí soudu. Z toho důvodu mohou zapomenout na to, že i na jejich děti spor může mít negativní vliv. Právě zde je tak rodinná mediace skvělým prostředkem, který se snaží o to, aby si strany uvědomily společný zájem – jejich děti, a na tom následně spojily jejich snahu o klidné vyřešení sporu a dosažení svých zájmů, které bude šetrné k jejich potomkům.¹³⁹ Zákon nabízí mnoho možností, jak pomoci rodičům a dětem, pokud se jejich rodina nachází v ohrožení (rodiče neplní své povinnosti, dítě má výchovné problémy nebo jsou rodiče ve sporu o úpravě péče o dítě).

¹³⁷ HOLÁ, Lenka a Martina URBANOVÁ. *Mediace v praxi optikou empirického výzkumu*, s. 20-25.

¹³⁸ Tamtéž, s. 25-27

¹³⁹ DECROIX Eva a Kateřina ŠVAJCROVÁ, 2023. 4. O výhodách mediace v rozvodu s Kateřinou Švajcrovou – Rodina je všechno, rozvodem to nekončí. In: JUSTcast [podcast] 20.11.2023 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://open.spotify.com/episode/31bBjHUIsMrSif6e9LgZHB>

Pokud však nedojde k jejich využití, pak může být orgánem sociálně-právní ochrany dětí uložena povinnost využít poradenskou pomoc, případně i výchovná opatření. Právě do těchto výchovných opatření řadíme povinnou účast na jednom setkání se zapsaným mediátorem, a to v rozsahu tří hodin.¹⁴⁰ Úpravu najdeme v ustanoveních § 12, § 13 a § 59 jmenovaného zákona.

3.2 Spolková republika Německo

I v Německu dochází k započetí legislativního procesu pro přijetí právní úpravy mediace na základě Směrnice. Za vypracováním právní úpravy stojí rozsáhlá rešerše, pro příklad byla vypracována i srovnávací zpráva od Institutu Maxe Plancka o mediaci v různých zemích světa. Zabývala se srovnáváním mezinárodního soukromého práva v souvislosti s mediací. Dále byla vypracována zpráva o tom, jaký je rozdíl rodinné mediace oproti rodinnému soudnímu řízení.

Výsledkem detailního zkoumání a dlouhých jednání bylo přijetí zákona Gesetz zur Förderung der Mediation und anderer Verfahren der außergerichtlichen Konfliktbeilegung (v překladu Zákon o podpoře mediace a jiných mimosoudních řízeních řešících spory) Spolkovým sněmem, jehož prvním článkem je právě klíčová právní úprava mediace Mediationsgesetz (dále jen „**MediationsG**“). Zákon je platný od 21. července 2012 a vstoupil v účinnost 26. července 2012. Ani v Německu tedy nedošlo ke splnění lhůty stanovené Směrnicí, dokonce to trvalo o měsíc a půl déle než v České republice, což je více než rok od data stanoveného Evropskou komisí.

Mediace tedy našla své místo v právním řádu Německa, přestože zde nevidím takovou potřebu pro ADR, jako ji spatřuji u nás, jelikož v Německu přetíženost soudů není tématem. I z toho důvodu je mediaci možné využít pouze, pokud jiný zákon nestanovuje povinnost využití soudního řízení.¹⁴¹ Mediace v tomto kontextu může být vnímána jako doplňující nástroj, který přispívá k efektivitě a rychlosti řešení sporů.

Ačkoliv český ZoM považuji za stručnou právní úpravu, MediationsG je ještě stručnější a má pouhých 9 paragrafů. I přestože se může na první pohled

¹⁴⁰ HOLÁ, Lenka a Martina URBANOVÁ. *Mediace v praxi optikou empirického výzkumu*, s. 27-28.

¹⁴¹ HOLÁ, Lenka. *Mediace a možnosti využití v praxi: řešení konfliktu prostřednictvím mediátora*, s. 204.

zdát, že je to nedostatečné, úprava mediace je podle mého názoru v Německu kvalitní a ucelená.

Ustanovení § 1 MediationsG definuje pojmy mediace a mediátor. Podle této úpravy je mediace „*důvěrný a strukturovaný postup, při němž se strany dobrovolně a nezávisle snaží dosáhnout smírného řešení sporu.*“ Mediátor pak osobou, která se snaží „*dobrovolně a na vlastní odpovědnost dosáhnout smírného řešení konfliktu stran*“. V německé právní úpravě je mediátor označován jako *der Mediator* nebo *der Güterichter* (lze též přeložit jako smírčí soudce), rozdíl mezi nimi je v tom, že mediátor nemůže provádět rozbor sporu a navrhopvat stranám, jak by jej bylo možné vyřešit, smírčí soudce však může. *Der Güterichter* totiž působí v mediaci soudcovské, která je v Německu zavedena pouze v některých spolkových zemích, příkladem může být Dolní Sasko, Severní Porýní-Vestfálsko, Šlesvicko-Holštýnsko a Bavorsko.¹⁴² Navíc smírčí soudce může vykonávat nejen mediaci, ale i rozhodčí řízení a další metody mimosoudního řešení sporů.¹⁴³

Mediátory v Německu rozlišujeme na tři typy. Certifikované a akreditované mediátory a mediátory, kteří nedisponují žádnou akreditací nebo certifikací (dále jen „**mediátoři bez kvalifikace**“).¹⁴⁴ Německo je charakteristické pro svou systematickostí, proto jsem očekávala, že transparentnost v evidenci certifikovaných mediátorů bude samozřejmostí. Není tomu ale tak, jelikož neexistuje žádný veřejný seznam evidující certifikované mediátory. Co mě ale pozitivně překvapilo, je to, že mediátoři bez kvalifikace musí alespoň částečně fungovat v režimu MediationsG. Například se musí řídit zásadami, které jsou zákonem stanoveny, jako je zajištění toho, že budou mít teoretické i praktické znalosti, na základě kterých stranám zajistí odborný mediační proces. Dosáhnout potřebných znalostí mohou v rámci vzdělávání a výcviků soustředěných na mediaci, kterým by se měl věnovat soustavně po celou dobu vykonávání profese.

Stejně jako v České republice jsou v Německu mediátory často advokáti, i přestože to není podmínkou. Jejich právní úpravu najdeme v *Berufsordnung für*

¹⁴² Schlichten ist meist besser als richten!. Bayerisches Staatsministerium der Justiz [online]. [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://www.justiz.bayern.de/service/gueterichter/>

¹⁴³ Viz ustanovení § 278 odst. 5 Zivilprozessordnung (německý občanský soudní řád).

¹⁴⁴ HAVELKA, Tomáš a David MICHEL. Mediace v Německu. Bulletin advokacie [online]. 2005(5), s. 31-33 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: https://www.cak.cz/files/173/BA_05_06.pdf

Rechtsanwälte neboli BORA, který lze přeložit jako Kodex profesního chování právníků.¹⁴⁵ Uvedený zákon mediátory advokáty upravuje především v ustanovení § 7a, které stanovuje, že „advokáti, kteří se označují za mediátory, musí splňovat požadavky ustanovení § 5 odst. 1 MedatitionsG, pokud jde o odbornou přípravu a další vzdělávání, teoretické znalosti a praktické zkušenosti.“

Ustanovení § 2 upravuje mediátorovo postavení v mediačním procesu. Nejdříve si strany vyberou mediátora, jehož úkolem je zajistit to, aby strany pochopily, jakými zásadami se proces řídí a jak probíhá samotné řízení. Také musí strany poučit o tom, že proces mediace je dobrovolný, mohou se tedy kdykoliv rozhodnout v mediaci nepokračovat nebo ji kdykoliv ukončit. Ukončit mediaci může i samotný mediátor, pokud má pocit, že mediace není vhodným řešením sporu pro konkrétní strany, například v situaci, kdy strany nejsou ochotné spolu v klidu komunikovat. Toto ustanovení zakotvuje princip nestrannosti, jelikož stanovuje, že se mediátor musí věnovat všem stranám ve stejné míře. Zároveň také dohlíží na komunikaci stran a případně jim pomáhá vést ji správným způsobem za pomoci různých mediačních technik.

V úpravě nalezneme i možnost vést oddělená jednání s jednotlivými stranami za podmínky souhlasu všech zúčastněných. Souhlas stran je potřeba i pro situaci, kdy by se mediace účastnila nějaká další osoba mimo strany a mediátora (například tlumočnick nebo nějaký odborník v oblasti tématu sporu).

Před podepsáním výsledné dohody musí mediátor zajistit, že strany jsou plně informovány o jejím obsahu, rozumí daným skutečnostem a souběžně souhlasí s podmínkami dohody. Mediátor je povinen ujistit se, že obě strany jsou si vědomy následků podpisu, a že s nimi skutečně souhlasí. Pokud mediace proběhla bez odborného poradenství, musí mediátor strany informovat o tom, že existuje možnost nechat mediační dohodu před jejím podpisem přezkoumat externím poradcem. Jestliže obě strany potvrdí svůj souhlas se všemi body dohody, pak je možné přistoupit k jejímu podepsání.

Ustanovení § 3 upravuje další povinnosti mediátora, jako je sdělit stranám veškeré skutečnosti, které by mohly narušit jeho nezávislost či nestrannost. Postup je zde stejný jako v České republice. Tedy pokud takové skutečnosti existují

¹⁴⁵ HAVELKA, Tomáš a David MICHEL. Mediace v Německu. Bulletin advokacie [online]. 2005(5), s. 31-33 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: https://www.cak.cz/files/173/BA_05_06.pdf

a mediátor by i přesto chtěl pokračovat v mediačním procesu, jelikož věří, že nebude ovlivněn, pak je to možné, ale pouze za podmínky, že s tím strany budou výslovně souhlasit. Mediátor také nesmí působit v řízení, pokud již v téže věci s jednou ze stran někdy jednal nebo pokud je například ve stejném sdružení či profesní praxi s osobou, která pro jednu ze stran působila v téže věci. Z toho je ale možná výjimka v situaci, kdy se strany dohodnou, že je to za ně v pořádku a pokud jsou seznámeny se všemi okolnostmi. Mediátor je dále povinen informovat strany na jejich žádost o svém vzdělání, zkušenostech a odborném výcviku.

V MediationsG je stanovena povinnost mlčenlivosti, která je obsažena v ustanovení § 4. Podle tohoto ustanovení jsou jednotlivé strany a mediátor povinni zachovávat mlčenlivost, přičemž mediátor je rovněž povinen informovat strany o rozsahu své mlčenlivosti. Zákon však stanovuje i výjimky z této povinnosti. Nastávají v případě, že zveřejnění obsahu dohody dosažené v rámci mediačního řízení je nezbytné pro realizaci obsahu dohody. Dále je možné zveřejnit obsah dohody, pokud je to nezbytné z důvodu ochrany veřejného pořádku, například v situacích, kdy je ohroženo blaho dítěte nebo hrozí vážná újma na psychickém či fyzickém zdraví některého z účastníků. Kromě toho mohou být zveřejněny i skutečnosti obsažené v dohodě, které jsou zjevné a nevyžadují utajení.

Zákon také stanovuje, že Spolkové ministerstvo spravedlnosti a ochrany spotřebitele je oprávněno vydat zákonnou vyhláškou podrobnější ustanovení k potřebným školením a ke získání označení „certifikovaný mediátor“, včetně jeho dalšího vzdělávání. Může také vydat pravidla pro působnost školitelů a vzdělávacích institucí. Konkrétně může stanovit podrobnější pravidla k obsahu školení, minimální počet hodin pro školení a další vzdělávání, požadavky na školitele a další. Ustanovení § 6 MediationsG upravující povinnost kvalifikace mediátora následně na předmětnou vyhlášku odkazuje. Jedná se prováděcí vyhlášku *Verordnung über die Aus- und Fortbildung von zertifizierten Mediatoren (Zertifizierte-Mediatoren-Ausbildungsverordnung)* ze dne 21. 8. 2016 (dále jen „**ZMediatAusbV**“). Upravuje školení, jak se stát certifikovaným mediátorem a zároveň stanovuje podobu dalšího vzdělávání certifikovaného mediátora, které je dle MediationG povinné. Najdeme v ní i požadavky pro podobu školení a dalšího vzdělávání.

Co vidím jako velké pozitivum MediationsG, je ustanovení § 7, jelikož upravuje finanční podporu mediace. Spolková vláda a zemská vláda se mohou dohodnout na vědecko-výzkumných projektech, které zkoumají vliv finanční podpory na mediaci pro jednotlivé spolkové země. Následně evaluují, zda finanční podpora mediace má či nemá pozitivní účinky. V rámci těchto projektů mohou i jednotlivci požádat o finanční pomoc – musí však prokázat, že vzhledem ke svým osobním a majetkovým okolnostem nejsou schopni nést náklady spojené s mediací. Po ukončení těchto projektů má následně Spolková vláda informovat Spolkový sněm o získaných zkušenostech a poznatcích.

3.3 Komparace české a německé právní úpravy

Předpokladem, ze kterého jsem vycházela před zpracováním právní analýzy české a německé právní úpravy, bylo, že právní úprava institutu mediace nebude příliš odlišná, jelikož německý právní systém vykazuje jisté podobnosti s tím v České republice. Navíc obě právní úpravy vycházejí ze Směrnice, která implementaci státům nařídila. Nicméně Německo je svou právní úpravou specifické z toho důvodu, že je federativní republikou, která se skládá ze 16 spolkových zemí. Právě tento federální systém práva způsobuje rozdíl například v tom, že pouze v některých německých spolkových zemích existuje soudcovská mediace, kterou český právní řád vůbec nezná.

Základní zákony (ZoM a MediationsG) jsou si strukturou velmi podobné a oba jsou rozsahově úsporné. ZoM má 39 paragrafů a MediationsG pouze 9 a ve výsledku se obsahem příliš neodlišují. Hlavním těžištěm obou zákonů je mediátor a jeho práva a povinnosti. Oba zákony navíc doplňují prováděcí vyhlášky stanovující detailnější pravidla ve věci vzdělávání a odměny mediátora. I přes stručnost obou zákonů je pozitivním aspektem, že se legislativci rozhodli implementovat Směrnici v mnohem širším měřítku a zakotvit tak i aspekty mediace vnitrostátní.

Mediátoři jsou v České republice podle ZoM rozlišovány na dva typy (zapsané a nezapsané), zatímco v Německu je MediationsG rozděluje na tři (certifikované, akreditované a mediátory bez kvalifikace). Pokud je detailněji porovnáme, tak toto na první pohled odlišné dělení příliš rozdílné není, jelikož v obou zemích působí de facto mediátoři certifikování, akreditování a nezávislí.

Rozdíl je nicméně v tom, že nezávislí mediátoři se v Německu musí povinně věnovat vzdělávání v oblasti mediace, což u nás zakotveno není. Tato povinnost vzdělávání v mediálních dovednostech reflektuje potřebu zajištění kvality mediace a její standardizace. Povinné vzdělávání zvyšuje úroveň kompetencí mediátorů a poskytuje jim dovednosti nezbytné k efektivnímu provádění mediace. Doufám, že do budoucna se tímto česká právní úprava mediace bude inspirovat, aby také posílila standardy a kvalitu mediace v rámci právního systému. ZoM se zmiňuje o konkrétních právních oblastech, na které je vhodné a možné mediaci uplatnit (například rodinná mediace), nicméně v MediationsG o tom žádné zmínky nejsou.

ZoM oproti MediationsG stanovuje více formálních kritérií, například u stanovení náležitostí mediační dohody, což jsem předpokládala spíše obráceně. Ani jedna z právních úprav ale nezachází do velkých detailů, což nepovažuji za negativní aspekt, ba naopak. Dává to tak mediaci, především mediátorovi, prostor pro větší volnost, například v rámci jednotlivých fází, postupech a také způsobu provádění mediačního procesu.

Dalším rozdílem je přístup ke stavení promlčecích a prekluzivních lhůt. V obou zemích dochází k jejich stavení po dobu mediačního procesu, nicméně v Německu nepokračují v běhu ani poté, co mediace skončí neúspěchem, a to po dobu tří měsíců.¹⁴⁶ V České republice však ukončením mediace dochází k pokračování běhu lhůt.

Závěrem lze konstatovat, že v České republice i v Německu má mediace své místo v právním řádu a snaží se efektivně řešit spory mimo soudní systém. Nicméně obě země mají k regulaci vlastní přístup, který odráží i specifika daného právního prostředí. V rámci úvah *de lege ferenda* by bylo vhodné dále upravit informační povinnost, která je v současné době naprosto minimální. Taková úprava by měla znamenat zakotvení povinnosti pro soudce a advokáty informovat strany sporu o možnosti mediace a stručně jim představit tento institut, jeho výhody a negativa. S tím by souviselo i povinné vzdělávání soudců a advokátů v této oblasti, jelikož si myslím, že neinformovanost laické veřejnosti o ADR obecně tkví i v nedostatečné edukaci odborné právníkové veřejnosti.

¹⁴⁶ Viz ustanovení § 203 Bürgerliches Gesetzbuch (německý občanský zákoník).

3.4 Slovenská republika

Na Slovensku je mediace upravena zákonem č. 420/2004 Z.z., o mediácii a o doplnení niektorých zákonov (ďalej jen „slovenský ZoM“), který obsahuje 17 paragrafů. V porovnání s právní úpravou mediace v České republice a v Německu mě překvapilo, že slovenský ZoM je účinný již od 25. června 2004. Vznikl v rámci realizace projektu Posilnenie prístupu k justícii na Slovensku.¹⁴⁷ Slovenský ZoM upravuje výkon mediace, základní principy, její organizaci a účinky. Aplikovat jej lze na spory občanskoprávní, rodinněprávní, pracovněprávní a obchodněprávní. Využít jej je možné i v rámci mezinárodních sporů. Mediace je zde definována v ustanovení § 2 odst. 1 jako „*mimosoudní činnost, při které zúčastněné osoby mohou pomocí mediátora řešit spor, který vznikl ze smluvního vztahu nebo z jiného právního vztahu.*“

Mediátorem je pak podle ustanovení § 3 „*každá fyzická osoba zapsaná v registru mediátorů, a na které se osoby zúčastněné na mediaci dohodnou, a která s osobami zúčastněnými uzavře dohodu o zahájení mediace.*“ Profesi mediátora může vykonávat pouze osoba s vysokoškolským vzděláním, absolvovanými 200 hodinami akreditovaného výcviku u vybrané instituce a u té samé instituce následně musí složit zkoušku. Pokud ji úspěšně složí, pak se může zapsat do registru mediátorů, který je vedený Ministerstvem spravedlnosti Slovenska. Zajímavým faktem je, že pokud by se osoba po úspěšném složení zkoušky do 6 měsíců nenahlásila, její výcvik a zkouška automaticky pozbydou platnosti. Významným rozdílem oproti České republice, kde mediátor může svou činnost kdykoliv přerušit, pozastavit či ukončit, je to, že na Slovensku musí v případě potřeby přerušeni prokázat vážné osobní, rodinné či jiné důvody, maximální doba přerušeni je pak 3 roky.¹⁴⁸

Ve slovenské právní úpravě nenajdeme ani institut prvního nařízeného setkání s mediátorem. Princip dobrovolnosti zde tedy není ničím omezován. Soudy ale mohou mediaci stranám doporučit. Mlčenlivost je zakotvena i v rámci slovenské úpravy, oproti té české je ale rozdíl v tom, že mimo mediátora jsou jí vázány i osoby zúčastněné na mediaci, jiné fyzické osoby přizvané mediátorem nebo osobou

¹⁴⁷ BUDJAČ, Milan, Jarmila LAZÍKOVÁ a Katarína ŠIMONOVÁ. *Zákon o mediácii – komentár*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2014, s. 12.

¹⁴⁸ LAKTIŠOVÁ, Petra a Iva LANGER PIKALOVÁ. 7 rozdílů české a slovenské mediace. Právní prostor [online]. 2023 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z:

<https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/7-rozdilu-ceske-slovenske-mediace>

zúčastněnou na mediaci. Částečně je ale možné být povinnosti mlčenlivosti zproštěn, pokud se strany na tom tak dohodnou.¹⁴⁹ U této právní úpravy vidím cestu, kterou by se zákonodárci mohli inspirovat při přípravě novelizace ZoM.

Mediace je i na Slovensku placená. Odměna mediátora je stanovena hodinovou nebo paušální sazbou, kterou si mediátor stanovuje sám a je také předmětem dohody mezi ním a stranami. Na Slovensku neexistují žádné náklady, které by pro mediaci stanovoval zákon.¹⁵⁰

¹⁴⁹ LAKTIŠOVÁ, Petra a Iva LANGER PIKALOVÁ. 7 rozdílů české a slovenské mediace. Právní prostor [online]. 2023 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z:

<https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/7-rozdilu-ceske-slovenske-mediace>

¹⁵⁰ Mediace v zemích EU – Slovensko. European e-justice [online]. 2023 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/64/CS/mediation_in_eu_countries?SLOVAKIA

4. ANALÝZA VYUŽITÍ MEDIACE V PRAXI

Poslední kapitolu předkládané diplomové práce věnuji analýze využití mediace v praxi, ke které přistupuji s určitou skepsí. Důvodem je neformální a neveřejná povaha institutu mediace, která má, předpokládám, vliv i na množství statistik o něm. Zároveň i z nízké informovanosti o institutu usuzuji, že chybí potřebná data k tomu, aby o něm mohly být šířeny podstatné informace.

Z praktických zkušeností ze zahraničí vyplývá, že kvalitní právní úprava, podpora a motivace ze strany státu mohou výrazně podpořit institut mediace a rozšíření povědomí o něm ve společnosti. V návaznosti pak dochází ke zvýšení zájmu o mediaci, což přispívá i ke snižování počtu sporů, které jsou projednávány soudy. Jako příklad mohu uvést Norsko, kde mediační dohodou končí každé třetí civilní řízení, a Nizozemsko, kde přibližně 80 % účastníků soukromoprávních sporů volí pro jeho vyřešení mediaci (ať již jako prvotní impulz, nebo až v průběhu řízení u soudu).¹⁵¹

4.1 Česká republika

Mediace je často vyzdvihována pro své nízké finanční náklady v porovnání se soudním řízením. V České republice je mediace v trestních věcech zprostředkovávaná Probační a mediační službou České republiky pro účastníky zdarma. Jedná se například o poškozeného, oběť nebo pachatele trestného činu. Náklady za provedení mediace v trestněprávních věcech tedy hradí stát.

V netrestních věcech si již náklady účastníci musí platit sami. Nicméně sazba prvního nařízeného setkání s mediátorem se oproti mediaci jako takové liší. První nařízení setkání s mediátorem není mediací v pravém slova smyslu, jelikož při něm dochází především ke seznámení stran s mediátorem a mediačním procesem. Výsledkem má být, aby strany i mediátor posoudili, zda jim mediace bude vyhovovat, a zda v ní chtějí pokračovat, nebo preferují pokračovat v soudním řízení. Sazba pro nařízené setkání je stanovena ustanovením § 15 Vyhlášky na 400 Kč bez DPH, a to za každou započatou hodinu. Pokud je mediátor plátcem DPH, je ho nutné k sazbě připočíst.¹⁵²

¹⁵¹ DOLEŽALOVÁ, Martina, Šárka HÁJKOVÁ, Dana POTOČKOVÁ a Jan ŠTANDERA. *Zákon o mediaci: komentář*, úvod.

¹⁵² Kolik Vás bude stát mediace? Ušetříte oproti soudnímu řízení? *Řešení dohodou – mediace* [online]. 2021 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z:

Výjimku představuje osvobození účastníků od soudních poplatků, v té situaci pak náklady nařízeného prvního setkání s mediátorem hradí stát. Setkání bývá nařizováno na tři hodiny, v praxi ale bývá kratší.¹⁵³ Strany někdy do nařízené mediace vstupují se skepsí a považují ji pouze za další krok, který musí strpět, aby o jejich věci bylo autoritativně rozhodnuto. Z toho důvodu setkání neprobíhá ideálním způsobem a strany se vrátí k soudnímu řízení.¹⁵⁴ Pokud však doba nařízeného setkání přesáhne tři hodiny, pak se vše nad ni hradí ve výši, kterou si zúčastněné strany sjednají s mediátorem.

Zpravidla se náklady na mediaci, která probíhá ve smluvním režimu, určují hodinovou nebo paušální sazbou. Sazba se v rámci mediace různí, a to podle složitosti případu, oblasti, počtu stran a také podle jazyka, ve kterém bude mediace probíhat.¹⁵⁵ Mimo institut nařízeného setkání neexistuje žádná zákonná úprava toho, jaká by měla být její hodinová nebo paušální sazba. Sazby se pohybují přibližně od 1000 až po 6000 Kč za každou započatou hodinu. Nutné je ale zohlednit i místo, kde je mediace vykonávána, jelikož cenové rozmezí se bude pohybovat trochu jinak v Praze než například v Plzni.¹⁵⁶ Což souvisí i s fixními náklady na pronájem kanceláří, které se rovněž v závislosti na poloze liší. Ve většině případů strany částku platí rovným dílem, nicméně mohou se domluvit i jinak. Výše sazby je vždy povinnou součástí smlouvy o provedení mediace uzavírané mezi mediátorem a účastníky mediace.¹⁵⁷ Účastníci jsou o ní tedy informováni vždy předem a mohou se rozhodnout, zda je to v jejich finančních možnostech. Existují i mediátoři, kteří poskytují služby *pro bono*. Jedná se hlavně o mediátory působící v rámci neziskových organizací, nebo mediátory, kteří se zaměřují na rodinnou problematiku, kde finanční aspekt může být často podstatnou překážkou pro alespoň jednu ze stran.

<https://resenidohodou.cz/mediace/kolik-vas-bude-stat-mediace-usetrite-oproti-soudnimu-rizeni/>

¹⁵³ Kolik stojí mediace a co všechno cenu ovlivňuje. *Institut pro mediace a pracovní vztahy* [online]. 2023 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://www.institutpromediaci.cz/kolik-stoji-mediace-a-co-vsechno-cenu-ovlivnuje/>

¹⁵⁴ HOLÁ, Lenka a Martina URBANOVA. *Mediace v praxi optikou empirického výzkumu*, s. 208.

¹⁵⁵ VRÁBEL PORTEŠ, Veronika. Nabídka služeb. *CONSENSUS* [online]. 2024 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://consensus.cz/sluzby/>

¹⁵⁶ Kolik stojí mediace a co všechno cenu ovlivňuje. *Institut pro mediace a pracovní vztahy* [online]. 2023 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://www.institutpromediaci.cz/kolik-stoji-mediace-a-co-vsechno-cenu-ovlivnuje/>

¹⁵⁷ *Mediace v zemích EU – Česko. European e-justice* [online]. 2024 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/64/CS/mediation_in_eu_countries?CZECHIA

Neexistence statistik ohledně průměrné délky mediace znemožňuje porovnání s průměrnou délkou soudního řízení, nicméně v roce 2021 bylo nejvíce soudních řízení vyřízeno mezi 121 a 160 dny.¹⁵⁸ Tento časový údaj můžeme porovnat alespoň se statistikami ze zahraničí. Například Velká Británie uvádí, že průměrná obchodní mediace trvá 7,9 hodin a více než 70 % sporů se podaří vyřešit již během prvního jednání.¹⁵⁹ V České republice to samozřejmě může být jinak, ale nemyslím si, že rozdíl bude markantní. Ostatně i více než polovina zapsaných mediátorů, soudců a advokátů se v rámci výzkumu¹⁶⁰ přiklonilo k variantě, že mediace je oproti soudnímu řízení lepší, a to z pohledu délky trvání i ceny.

Pokud jde o mediátory, jejich počty, zaměření a tak dále, tak opět neexistují ucelené veřejně dostupné statistiky. Z toho důvodu jsem si vypracovala vlastní, a to na základě veřejně dostupného seznamu zapsaných mediátorů vedeného Ministerstvem spravedlnosti (dále jen „**Seznam**“). Dospěla jsem k následujícím závěrům.

Celkem je v České republice k březnu 2024 zapsaných 359 mediátorů, z čehož je 311 aktivních. Zbývajících 48 má pozastavenou či ukončenou činnost. Z 359 zapsaných je 183 mediátorem-advokátem¹⁶¹, což tvoří více jak polovinu z celkového počtu zapsaných mediátorů. Je těžké posoudit, zda 359 je vysoké číslo či nikoliv, jelikož neexistují data o tom, jak moc je mediace vyhledávána. Nicméně v porovnání s počtem advokátů, kterých je přes 14 000¹⁶², usuzuji, že se o příliš vysoké číslo nejedná. Nicméně věřím, že je to dobrý začátek a číslo se v průběhu let bude zvyšovat. Otázkou zůstává, zda tento počet nemůže být odrazem náročnosti zkoušky, jejíž úspěšnost se pohybuje pouze mezi 30-35 %.¹⁶³

¹⁵⁸ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. České soudnictví 2021: Výroční statistická zpráva. *Justice.cz* [online]. 2021 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/719244/Ceske_soudnictvi_2021.pdf/37d8da17-4fee-4001-a473-fdb840f78936

¹⁵⁹ SVATOŠ, Martin. Výhody a nevýhody mediace obchodních sporů. *Právní prostor* [online]. 2015 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/vyhody-a-nevyhody-mediace-obchodnich-sporu>

¹⁶⁰ HOLÁ, Lenka a Martina URBANOVÁ. *Mediace v praxi optikou empirického výzkumu*, s. 114-117.

¹⁶¹ Seznam mediátorů. *Česká advokátní komora* [online]. [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://www.cak.cz/pro-verejnost/mediace/seznam/>

¹⁶² Kolik je advokátů(m) a kolik berou právníci? *PrávníPozice.cz* [online]. 2022 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://www.pravnipozice.cz/blog/statistiky-pravni-oblasti>

¹⁶³ PIKALOVÁ, Iva. Co byste měli vědět o zkouškách zapsaného mediátora? *Mediace & Právo* [online]. 2023 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://mediaceapravo.cz/co-byste-meli-vedet-o-zkouskach-zapsaneho-mediatora/>

Čímž rozhodně nechci navrhnout její reorganizaci, jelikož si myslím, že mediátorem by opravdu neměl být kdokoliv a je zde důležitá selekce. Nicméně kladu si otázku, zda za nízkou úspěšností není pouze nepřipravenost uchazečů.

Na základě analýzy dat Seznamu jsem došla k pro mě překvapivému závěru ve variaci jazyků, ve kterých je v České republice mediace nabízena. Největší zastoupení má pochopitelně čeština (mediaci v češtině poskytuje 359 zapsaných mediátorů), vysokého čísla dosahuje ale i angličtina (126) či francouzština (111). Dalšími jazyky, ve kterých je možné absolvovat mediaci, jsou slovenština (28), němčina (25), italština (4), ruština (3), polština (2), švédština (2), španělština (2) a portugalština (1). Předpokládám, že nejvíce je využívána mediace právě v českém jazyce, nicméně jazykovou variabilitu spatřuji jako veliké pozitivum. Nejenže lze takto institut mediace využít v rámci mezinárodních sporů, což je ostatně i cílem Směrnice, ale mediace je takto dostupná i většímu procentu veřejnosti, například cizincům žijícím v České republice.

Příjemně mě překvapilo i rozložení zapsaných mediátorů v jednotlivých krajích. K působnosti v celé České republice se hlásí 126 mediátorů. Pokud jde o konkrétní kraje, pak nejvíce jich působí v hlavním městě Praze, a to 265, a ve Středočeském kraji – 210. Nejméně mediátorů působí v kraji Karlovenském – 145 a Libereckém – 144. Do celkových čísel jsou započtení i mediátoři působící po celé České republice. Považuji za pozitivní aspekt, že data naznačují, že mediace by měla být dostupná v nemalé míře obyvatelům ve všech krajích.

Mediaci je v České republice možné využít v různých právních oblastech, proto jsem v rámci rešerše Seznamu rozhodla prověřit i to, kolik zapsaných mediátorů se věnuje jednotlivým právním oblastem. Největší hodnoty dosáhly občanské spory, kterým se věnuje 333 zapsaných mediátorů. Pořadí dalších oblastí je následující – obchodní spory (323), pracovní spory (319), spotřebitelské spory (310), spory s veřejným prvkem (278). Poslední místo zaujalo zaměření na rodinnou mediaci s pouze 25 zapsanými mediátory, což pro mě bylo zklamáním, jelikož právě v rodinné mediaci spatřuji největší potenciál a budoucnost mediace. Nicméně jedná se o náročnou oblast pro mediaci, jelikož emoce jsou zde nedílnou součástí a je zde obzvlášť důležitá šetrnost ke stranám sporu. Navíc mohou být účastníky i děti.

Nízké číslo mě překvapilo i z toho důvodu, že v průzkumu¹⁶⁴ vyšla oblast rodinného práva, včetně registrovaného partnerství, jako nejvíce využívaná pro mediaci. Další v pořadí byla věcná práva (vlastnické vztahy) a závazkové právo. Nejméně využívaná pak dle průzkumu byla oblast správy cizího majetku, statusových věcí právnických osob a ochrany osob (ochrana osobnostních práv). Průzkum byl nicméně složen z necelých 200 respondentů, nemusí se tedy jednat o zcela vypovídající data pro celou Českou republiku, nicméně jsou zajímavým ukazatelem. Neexistují však komplexnější data, která by potvrdila, zda počet mediátorů věnujících se určité právní oblasti je odrazem toho, jaký je o ni zájem.

Mediátoři samotní nicméně, jak vyplývá z průzkumu¹⁶⁵, nemají preferované oblasti řešení sporů. Pokud jim některý spor přijde jako nevhodný k mediaci, důvodem je spíše osobnost klientů než právní oblasti sporu. Těžko se totiž provádí mediace u osob, které jsou soutěživé, ve velké emoční krizi nebo bez schopnosti konstruktivního jednání. Obtížné pak může být i to, kdy jedna ze stran sporu je silně dominantní vůči straně druhé.

Považuji za problematické, že více bližších statistik neexistuje nebo se jedná o interní, neveřejné či těžko dostupné analýzy. Osobně bych navrhovala úpravu *de lege ferenda*, která by zakotvovala povinnost alespoň pro zapsané mediátory sdílet s Ministerstvem spravedlnosti základní výstupy z každé uskutečněné mediace. Především jaké právní oblasti se týkala, doby jejího trvání a celkových finančních nákladů pro jednotlivé strany. Na tomto základě bude možné sledovat průběh mediace v čase, což může přispět k jejímu zlepšování. I kdyby došlo k zakotvení pouze jednoho z uvedených návrhů, věřím, že by to mělo pozitivní vliv. Důvodem je, že ucelené statistiky z ověřených zdrojů, které budou výsledkem reálných dat, mohou být skvěle využity. Například pro propagaci mediace, která nebude založená pouze na domněnkách, což může důvěře v institut mediace jen pomoci. Zároveň by na nich bylo možné sledovat, na čem je potřeba v mediaci zapracovat.

Je otázkou, zda je vhodné sledovat i úspěšnost mediace ve smyslu počtu uzavřených dohod, jelikož to podle mého názoru nedefinuje kvalitu mediace. K tomu se ostatně přiklánějí i někteří zapsaní mediátoři, příkladem je následující

¹⁶⁴ HOLÁ, Lenka a Martina URBANOVÁ. *Mediace v praxi optikou empirického výzkumu*, s. 113-114.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 203-204.

prohlášení: „Názor, že cílem mediace je dohoda, je v rámci ČR mainstream, ale když se podíváme do historie, mediace vznikla proto, aby se ulehčilo soudům, tedy aby se strany konfliktu rozhodly samy a nemusel za ně rozhodovat někdo další... Takže za mě je mediace příležitostí k tomu, aby spolu lidi vedli rozhovor a aby dělali rozhodnutí.“¹⁶⁶

Co dále věřím, že by jen pomohlo rozvoji mediace, je zformování profesní komory mediátorů, jakou je například Česká advokátní komora. K tomu se ostatně přiklání i samotní zapsaní mediátoři. Komora sdružující zapsané mediátory by mediace zastřešovala a zároveň by poskytovala supervizi, další vzdělávání a konzultace. Pokud nyní totiž mediátor narazí na nějakou novou problematiku, neexistuje mnoho zdrojů, ani platforma pro sdílení zkušeností, a tak nemá, kam se obrátit pro radu, na kterou by se mohl spolehnout.¹⁶⁷ Existuje sice mnoho asociací a center sdružujících mediátory (například Asociace mediátorů České republiky nebo Mediační centrum Brno), které jsou pro institut mediace velmi přínosné. Nicméně je zde stále potřeba komory, která se bude zaměřovat na získávání potřebných dat, analyzovat potřeby novelizace právní úpravy mediace a na rozšiřování informací o mediaci pro veřejnost.

Příspěvek k důvěře v mediaci by mohl i Etický kodex určující její základní standardy, které by bylo nutné dodržovat. Zapsaní mediátoři se ale v názoru na jeho potřebnost rozdělují na dvě skupiny – jedna ho shledává jako potřebný a podle druhé stačí ZoM a European Code of Conduct for Mediators (Evropský kodex chování pro mediátory).¹⁶⁸

Důležitý je nepochybně i přístup ostatních právních profesí, a jaká u nich panuje důvěra v institut mediace. Důvodem je to, že pokud by po soudcích a advokátech mělo být vyžadováno doporučování mediace, je potřeba, aby v ni i oni sami důvěřovali. Mediace se sice těší podpory, jak ze strany advokátů, tak ze strany soudců, nicméně společně se zapsanými mediátory navrhuje úpravy *de lege ferenda*, které podle nich pomohou ke zvýšení důvěry v institut. Jedná se o zvýšení odměny za první setkání se zapsaným mediátorem, vyjasnění jeho podmínek a zakotvení přímé vykonatelnosti mediační dohody. Důležité je také stanovení způsobu výběru

¹⁶⁶ HOLÁ, Lenka a Martina URBANOVÁ. *Mediace v praxi optikou empirického výzkumu*, s. 190.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 194.

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 194-196.

zapsaného mediátora pro soudce, aby nikdo nemohl být zvýhodňován například na základě toho, že dává soudcům více informací z nařízeného setkání, než by měl. Ideální by mohl být pořadník, na základě kterého by soudce mediátory vybíral.¹⁶⁹

Důvěra v mediaci je relativně vysoká¹⁷⁰, nicméně mezi lidmi, kteří ji znají. Pokud někdo o existenci mediace ví, často v ni jistou důvěru má, nicméně je potřeba, aby se mediace dostala do povědomí větší části veřejnosti. Celkové povědomí o mediaci se pohybuje okolo 34 %, nicméně znalost bližších informací vykazuje pouze 17 % respondentů.¹⁷¹ Jedná se podle mého názoru o opravdu nízké číslo, na kterém je potřeba zapracovat. Za vhodný způsob považují propagaci, mj. i skrze sociální sítě a různé semináře edukovat laickou i odbornou veřejnost. Příkladem bych uvedla „Mediátorku Veroniku“ (Veroniku Vrábel Porteš), která se na sociální síti Instagram věnuje krátkým příspěvkům, které vysvětlují určité aspekty mediace, a sdílí anonymizované zkušenosti z praxe.

4.2 Spolková republika Německo

V rámci německého právního řádu neexistuje žádný právní předpis upravující poplatky za mediaci. Sazba se v průměru pohybuje kolem 150 € za každou započatou hodinu, nicméně ve složitějších případech může dosáhnout až výše 500 €. Mediace bývá nejčastěji odměňována dle hodiny, nicméně existují i případy, kdy je uvedena denní sazba nebo pevná celková cena.¹⁷² Ve srovnání s Českou republikou tedy německou mediaci považují za finančně náročnější. Sazbu si stanovuje sám mediátor a je následně součástí dohody mezi mediátorem a zúčastněnými stranami. I v Německu se do ceny promítá složitost sporu, právní oblast, počet stran nebo případně jazyk mediace či místo, kde je mediace vykonávána.

Cena soudního řízení v Německu je zpravidla spojena s náklady na dva advokáty, poplatky za podání žaloby, případné odměny svědkům nebo znalcům. Zároveň to, kdo ponese náklady řízení, je vždy nejisté. Jedna ze stran se navíc může

¹⁶⁹ HOLÁ, Lenka a Martina URBANOVÁ. *Mediace v praxi optikou empirického výzkumu*, s. 110.

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 87.

¹⁷¹ Tamtéž, s. 85-86.

¹⁷² Die Kosten einer Mediation. *Streitmittler – Verhandeln statt streiten* [online]. [cit. 2024-03-23]. Dostupné z:

<https://www.streitvermittler-mediator.de/mediation/mediationskosten-vs-gerichtskosten.html>

odvolat a zvýšit tak celkové náklady řízení. Náklady se také odvíjejí od sporné částky. Pokud se nejedná o věc vyčíslitelnou, pak je odhaduje a určuje soud. Částky se tak mohou pohybovat od 2 600 až po 13 300 €, a to pro jednu stranu sporu. Nepopiratelnou výhodou u mediace oproti soudnímu řízení je to, že strany platí částku napůl. Mediační náklady u sporů o vysokou částku se mohou vyšplhat přibližně na 900 €, a to pro obě strany dohromady, což je v porovnání se soudním řízením veliký rozdíl. Pochopitelně záleží na složitosti sporu a může se stát, že mediační proces bude dražší než soudní řízení, nicméně ve většině případů je ekonomičtějším řešením. Zejména pak u sporů o vysoké částky.¹⁷³

V Německu soudní řízení trvá v průměru tři až devět měsíců za podmínky, že nedojde k odvolání a zůstane tak v rámci prvního stupně. Pokud odvolání bude podáno, pak může soudní řízení trvat v průměru jeden rok až rok a půl. Oproti tomu mediace trvá, v závislosti na povaze a rozsahu sporu, pouze několik dní. V průměru mediátoři potřebují jeden až tři dny na to, aby dovedli strany ke konstruktivnímu vyřešení sporu.¹⁷⁴ Proces mediace je tedy často rychlejší a levnější než soudní řízení, což přispívá k efektivnímu řešení sporů. Navíc výsledky mediace mohou být i trvalejší, protože jsou založeny na dobrovolné dohodě stran. Ačkoliv v České republice nenevidujeme tyto statistiky, věřím, že pokud by došlo k měření těchto dat, dospělo by se k obdobným výsledkům. Otázkou je, jak by to vypadalo u prvního nařízeného setkání, jelikož ten je oproti běžnému mediačnímu procesu specifický.

Důvěra v mediaci se v Německu těší poněkud vysokých čísel, jelikož více než polovina dotazovaných věří, že mediace je dobrým institutem pro vyřešení sporů, nicméně 37 % lidí je k mediaci stále skeptických.¹⁷⁵ Německo se značí i skvělou informovaností o mediaci, jelikož již v roce 2020 86 % respondentů odpovědělo, že o mediaci už slyšelo, zbývajících 14 % o ní slyšelo poprvé v rámci

¹⁷³ Die Kosten einer Mediation. *Streitmittler - Verhandeln statt streiten* [online]. [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://www.streitvermittler-mediator.de/mediation/mediationskosten-vs-gerichtskosten.html>

¹⁷⁴ Tamtéž a HANKE, Tara. Mediator Kosten: Was kostet eine Mediation? *Raphael Stekl* [online]. 2022 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://traincomed.de/mediator-kosten/>

¹⁷⁵ Glauben Sie, dass man mit einer Mediation viele rechtliche Auseinandersetzungen beilegen kann, oder sind Sie da skeptisch? *Statista* [online]. 2024 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/167532/umfrage/meinung-zu-den-erfolgsaussichten-von-mediation-in-deutschland/>

výzkumu.¹⁷⁶ Oproti 34 % v České republice je to opravdu veliký rozdíl a věřím, že bychom se mohli od Německa inspirovat. Například pokud by proběhla analýza toho, jak v Německu probíhá informování veřejnosti, ať již laické či odborné, o tomto institutu. V podpoře důvěry v mediaci jim jistě pomáhá i to, že mají dostupná data o tom, že přibližně 80 % mediací je úspěšných.¹⁷⁷ Nicméně i Německo má stále na čem pracovat, vzhledem k počtu lidí, kteří jsou k mediaci skeptičtí.

V Německu je tedy mediace stále více akceptována jako efektivní a účinný způsob řešení sporů. I přesto si ale myslím, že by bylo vhodné, aby i Německo provádělo více výzkumů pro účely veřejných statistik, které pomohou sledovat vývoj mediace v průběhu let. Nicméně pár takových je, příkladem může být výsledek zprávy o dopadu mediace ze dne 20. července 2017, jejímž předložením po 5 letech od účinnosti MediationG Spolková vláda splnila svou právní povinnost vůči Spolkovému sněmu, čímž dodržela svou povinnost vyplývající z ustanovení § 7 MediationG. Z uvedené zprávy vyplývá, že mediace stále není využívána v dostatečné míře. Nicméně na jejím základě se začaly zkoumat možnosti podpory mediace ze strany státu.¹⁷⁸ Oblíbenost mediace u populace stoupá, zejména díky rostoucímu povědomí o jejích výhodách a také díky aktivní podpoře ze strany vlády, právních profesionálů a občanských organizací. I tím by se Česká republika mohla inspirovat, jelikož podpory od státu se mediace příliš netěší. Rozsáhlé výzkumy za pomoci státních prostředků jistě mohou pouze napomoci k vytvoření potřebných statistik, rozšíření povědomí o mediaci a zvyšování důvěry v ni.

Co v Německu ale rozhodně chybí, jsou spolehlivá data o mediátorech, jelikož neexistují ani jejich celkové počty z důvodu absence oficiálního veřejného

¹⁷⁶ Haben Sie von der Möglichkeit der Mediation schon einmal gehört, oder hören Sie davon jetzt zum ersten Mal? *Statista* [online]. 2024 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/167531/umfrage/bekanntheit-von-mediation-in-deutschland/> a RADERMACHER, Anne. Konflikte lösen durch Mediation. *Thuga* [online]. 2023 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://www.thuega.de/stadtwerke-der-zukunft/konflikte-loesen-durch-mediation/>

¹⁷⁷ 80 Prozent Erfolgsquote sprechen für Mediation. *Die Mediation* [online]. 2019 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://www.die-mediation.de/der-blog/allgemein/80-prozent-erfolgsquote-sprechen-fuer-mediation>

¹⁷⁸ Mediace v zemích EU – Německo. *European e-justice* [online]. 2023 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/64/CS/mediation_in_eu_countries?GERMANY

seznamu.¹⁷⁹ Nicméně podle zprávy od Deutsche Gesellschaft für Mediation (Německé společnosti pro mediaci) se počet registrovaných mediátorů v Německu mezi lety 2015 a 2020 zvýšil, a to přibližně o 20 %. Uvedené zvýšení může naznačovat rostoucí poptávku po mediaci.¹⁸⁰ Dále i zde chybí sdružující profesní komora, která by dohlížela na mediaci a podporovala její další rozvoj. I přestože je mediace v Německu využívána k řešení sporů v mnoha právních oblastech, nepodařilo se mi dohledat statistiky o tom, jaké mají zastoupení. Zde tedy vidím další prostor pro zlepšení.

Mediace je nicméně v Německu důležitým nástrojem pro řešení sporů mimosoudní cestou a poskytuje stranám efektivní a flexibilní alternativu k tradičnímu soudnímu řízení. Ze statistik navíc vyplývá, že její obliba roste, což je dobrým předpokladem pro pokračování v tomto trendu.

¹⁷⁹ WODICKA, Erwin. „Die Mediation steht vor ernststen Herausforderungen“ – Evaluationsbericht der Bundesregierung. European e-justice [online]. 2019 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://www.die-mediation.de/der-blog/wissenschaftliche-kolumne/die-mediation-steht-vor-ernststen-herausforderungen-evaluationsbericht-der-bundesregierung>

¹⁸⁰ DGM – Zertifizierung. *DGM – Deutsche Gesellschaft für Mediation* [online]. 2024 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://www.dgmediation.de/kopie-der-verein>

ZÁVĚR

V předložené diplomové práci jsem se zaměřila na význam a potenciál institutu mediace jako jednoho z druhů alternativního řešení sporů, s důrazem na jeho právní úpravu a analýzu praxe v České republice a ve Spolkové republice Německo. V rámci teorie je mediace velice užitečným institutem implikující snadné a efektivní využití v praxi, která ale dle dostupných statistik tyto výsledky neodráží.

Pokud vycházíme z premisy, že strany, které jsou spolu ve věcném sporu, k sobě navzájem nemají příliš negativní emoce. Pak pro ně shledávám mediaci jako skvělý nástroj. Strany se pouze snaží najít cestu schůdnou pro obě z nich a dostat se ze sporu ven. Takovou cestu někdy zkrátka nemohou najít samy a průvodce, který je na onu cestu zavede, může být cennější než soudce, který autoritativně rozhodne. U mediace mohou být vítězi obě strany a vztah, který mezi nimi byl (ať již rodinný, obchodní nebo se jednalo o situaci z občanského života), to nemusí do budoucna narušit.

Právě díky dobrovolnosti k provedení mediace a dobrovolnému podřízení vzniklé dohody vidím výsledek mediace jako udržitelnější než soudní rozhodnutí, kdy se jedna strana může cítit poražena. Mediaci tedy považuji za efektivní nástroj pro dosažení spravedlivého, a právě udržitelného vyřešení sporů, zejména z důvodu jeho šetrnosti ke stranám sporu, nicméně je potřeba, aby bylo zapracováno na jejich určitých aspektech.

Jedním z hlavních problémů, na který jsem narazila, je nedostatek transparentních statistik o využívání mediace. Toto je závažná mezera, která brání efektivnímu monitorování a hodnocení úspěšnosti mediace. Za hlavní problematiku u mediace v České republice bych označila nízkou informovanost o možnosti řešit spory právě alternativně k soudnímu sporu. Možnost soudu nařídít stranám setkání s mediátorem hodnotím kladně, ale lepší variantou by samozřejmě bylo, kdyby se alespoň jedna ze stran o možnosti mediace dozvěděla již od advokáta nebo o té možnosti věděla z občanského života. Základem mediace je přeci dobrovolnost, která může být značně narušena, když je sezení nařízeno. Navrženými kroky k rozšíření povědomí je jednak publikování statistik, které mohou být případy dobré praxe řešení sporů, vznik profesní komory mediátorů, která by také statistiky mohla sbírat a publikovat, a pak úprava zákona,

co do povinnosti zachovat mlčenlivost u všech typů mediátorů. Poslední dva ze jmenovaných kroků by mohly nejen zvýšit povědomí o možnostech mediace, ale i důvěru v ni. Další z možných navrhovaných změn je i státní podpora, se kterou se dnes setkáváme pouze u trestněprávních mediací.

V Německu je situace ohledně transparentnosti dat a statistik souvisejících s mediací lepší, což je podle mého názoru zapříčiněno podporou ze strany státu. I přesto ale počet statistik není dostačující, jelikož se jedná o nárazové výzkumy, a ne ucelené dlouhodobé zkoumání s pravidelnou publikací. Navíc téměř neexistují data o mediátorech, a to ani o certifikovaných a akreditovaných. Jako velký nedostatek hodnotím neexistenci oficiálního veřejného seznamu mediátorů. Zde tedy vidím velký prostor pro zlepšení. U obou zemí tedy navrhuji proto zavedení profesní komory sdružující mediátory, které budou shromažďovat a pravidelně publikovat relevantní statistická data, a zároveň se snažit o lepší informovanost o mediaci ve společnosti a podporu důvěry v tento institut.

I přestože má institut mediace řadu nevýhod a možných omezení spočívajících například v její závislosti na ochotě stran spolupracovat, věřím, že se jedná o budoucnost v řešení netrestněprávních sporů, která pomůže nejen lidem, ale i soudním institucím. Navíc zastávám názor, že za předpokladu, že spolu strany jsou ochotné spolupracovat, pak mediace opravdu může být výhodnější než soudní řízení. Samozřejmě ale záleží i na složitosti sporu a oblasti, kterých se týká.

V rámci práce jsem navrhovala právní úpravy *de lege ferenda* v České republice, které podle mého názoru mohou přispět k posunutí tohoto institutu. Jedná se například o zakotvení povinnosti mlčenlivosti všem mediátorům, a to i těm nezapsaným. Dále informační povinnosti pro soudce a advokáty ohledně institutu mediace stranám sporu nebo informovat Ministerstvo spravedlnosti o datech mediace, jako je to, že proběhla, či v jaké oblasti pro potřeby statistik, které by sledovaly vývoj mediace v čase. V Německu bych pak navrhovala zakotvit povinnost vést seznam alespoň certifikovaných a akreditovaných mediátorů, jelikož transparentnost v této oblasti je velmi důležitá a je na ní také možné sledovat vývoj mediace.

Hlavním cílem diplomové práce bylo provedení analýzy právní úpravy institutu mediace, a to v České republice a v Německu. Obě právní úpravy

jsou stručné, nicméně vzhledem k povaze mediace podle mého názoru dostačující svou kvalitou i rozsahem. Získané poznatky mě vedou k závěru, že právní úprava mediace v obou zemích je v mnoha ohledech kvalitní, ale i přesto je zde prostor pro rozšíření současné právní úpravy, který jsem adresovala výše. Navrhované změny, založené na získaných poznatcích, by měly směřovat k posílení role mediace v řešení sporů a k zajištění její dostupnosti, efektivity a důvěryhodnosti.

V rámci rešerše k předkládané diplomové práci jsem provedla i analýzu judikatury související s mediací v České republice a v Německu, se záměrem o ni obohatit rozbor právní úpravy. Nicméně jsem nedohledala žádnou časově a věcně relevantní judikaturu. Typicky se jednalo o soudem nařízené první setkání s mediátorem. Absence judikatury není vzhledem k oborovému zaměření diplomové práce překážkou úplnosti právního rozboru.

Závěrem lze konstatovat, že mediace má potenciál být účinným nástrojem pro řešení sporů, ale je třeba podniknout další kroky k jejímu posílení a rozvoji. Zlepšení právní úpravy, zvýšení informovanosti veřejnosti a vytvoření podmínek pro transparentní sledování účinnosti mediace jsou klíčové kroky směrem k efektivnějšímu využívání této metody alternativního řešení sporů v praxi. Zároveň institut mediace nutně potřebuje, a to jak v Německu, tak v České republice, ucelené, aktuální statistiky ohledně jejího využívání a vývoje v praxi.

Věřím, že jsem v rámci předkládané diplomové práce naplnila cíle, které jsem si v úvodu stanovila. Zároveň věřím, že práce přináší přínosné poznatky nejen o právní úpravě mediace, ale i o praktických aspektech jejího využití v České republice a v Německu. Doufám, že tato práce přispěje k lepšímu porozumění a využití mediace jako účinného nástroje pro řešení sporů v rámci současného právního prostředí.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Česká odborná literatura

1. BRZOBOHATÝ, Robin, Lenka POLÁKOVÁ a Tomáš HORÁČEK. *Rukověť mediátora, aneb, Co je dobré vědět nejen ke zkouškám mediátora*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právo prakticky. ISBN 978-80-7552-221-4.
2. COUFALÍK, Petr, Eva DOBROVOLNÁ, Jan HOLAS, Petr LAVICKÝ, Petra LAVICKÁ, Robert PEŠA a Markéta ŠLEJHAROVÁ. *Součinnost třetích osob při dokazování v civilním soudním řízení* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2018 [cit. 2024-03-22]. ISBN 978-80-210-9153-5. Dostupné z: <https://munispace.muni.cz/library/catalog/book/1266>
3. DOLEŽALOVÁ, Martina, Šárka HÁJKOVÁ, Dana POTOČKOVÁ a Jan ŠTANDERA. *Zákon o mediaci: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-458-2.
4. DRÁPAL, Ljubomír, Jaroslav BUREŠ a Zdeněk KRČMÁŘ. *Občanský soudní řád: komentář: I. díl*. Praha: C.H. Beck, 2009. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-107-9.
5. HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Třetí, aktualizované vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0873-0.
6. HOLÁ, Lenka. *Mediace: způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada, 2003. ISBN 80-247-0467-6.
7. HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2011. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3134-6.
8. HOLÁ, Lenka. *Mediace a možnosti využití v praxi: řešení konfliktu prostřednictvím mediátora*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4109-3.
9. HOLÁ, Lenka a Miluše HRNČIŘÍKOVÁ. *Mimosoudní metody řešení sporů: vysokoškolská učebnice*. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-246-2.
10. HOLÁ, Lenka a Martina URBANOVÁ. *Mediace v praxi optikou empirického výzkumu*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-933-8.

11. HOLÁ, Lenka a Martina URBANOVÁ. *Právní a sociální aspekty mediace v České republice*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-719-8.
12. HORA, Václav. *Československé civilní právo procesní: Díl 1-3*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. ISBN 978-80-7357-540-3.
13. HORÁČEK, Tomáš, Miloš OLÍK a Martin SVATOŠ. *Zákon o mediaci: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-698-3.
14. CHOLENSKÝ, Robert. *Praktický průvodce mediací: podle nové právní úpravy*. Praha: Linde Praha, 2013. ISBN 978-80-7201-901-4.
15. JANOTOVÁ, Magda. *Mediace*. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2014. Právo a management. ISBN 978-80-87974-07-0.
16. KLEIN, Bohuslav a Martin DOLEČEK. *Rozhodčí řízení*: ASPI, 2007. Meritum (ASPI). ISBN 978-80-7357-264-8.
17. MAKARIUS, Vít. *Rozhodčí smlouvy v mezinárodním obchodě: prevence, plánování a řízení sporu v mezinárodním obchodě*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-295-3.
18. MRÁZOVÁ, Lenka, Dorota STEINBERGEROVÁ a Vojtěch VRBA. *Zákon o mediaci – poznámkové vydání s důvodovou zprávou a judikaturou* [online]. CODEXIS publishing, 2020 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://next.codexis.cz/literatura/LT120988?workspaceId=376366ea-6fa7-4dbf-b3b8-1cd3ff3f59f7>
19. OLÍK, Miloš, Martin MAISNER, Radek POKORNÝ, Petr MÁLEK a Martin JANOUŠEK. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-736-3.
20. POTOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se, aneb, Průvodce mediačním procesem*. Praha: Alfom, 2013. ISBN 978-80-87785-00-3.
21. RANGLOVÁ, Pavla. *Nejen zapsaný mediátor v praxi - I. Vhled do Mediace*. V Ostravě: S. Europe, 2020. ISBN 978-80-87929-02-5.
22. ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. ISBN 978-80-7478-004-2.
23. RŮŽIČKA, Květoslav a Dita FRINTOVÁ. *Vnitrostátní a mezinárodní rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR*

a Agrární komoře ČR: rozhodčí soud sedmdesátníkem. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. Pro praxi. ISBN 978-80-7380-745-0.

24. ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Facilitativní mediace: řešení konfliktu prostřednictvím mediátora.* Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0091-8.
25. ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní.* 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6.

Odborné články

1. NĚMCOVÁ, Drahomíra. Smírčí řízení prováděné obecným soudem jako forma alternativního řešení sporů. *Časopis pro právní vědu a praxi* [online]. 2016, 24(4) [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/6249>

Zahraniční odborná literatura

1. BLACK, Henry Campbell, Joseph R. NOLAN a Jacqueline M. NOLAN-HALEY. *Blackův právní slovník.* 6. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1993. ISBN 80-856-0523-6.
2. BUDJAČ, Milan, Jarmila LAZÍKOVÁ a Katarína ŠIMONOVÁ. *Zákon o mediácii – komentár.* Bratislava: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-8168-022-9.
3. DUFFY, Karen Grover, James W. GROSCH a Paul V. OLCZAK. *Community meditation: a handbook for practitioners and researchers.* New York: Guilford Press, 1991. ISBN 08-986-2561-0.
4. SCANLON, Kathleen M. *Mediator's deskbook.* New York: CPR Institute for Dispute Resolution, 1999. ISBN 978-4882601289.
5. YARN, Douglas H. *Dictionary of Conflict Resolution.* San Francisco: Jossey-Bass, 1999. ISBN 978-0-787-94679-1.

Zahraniční odborné články

1. HAVELKA, Tomáš a David MICHEL. Mediace v Německu. *Bulletin advokacie* [online]. 2005(5) [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: https://www.cak.cz/files/173/BA_05_06.pdf

2. HEDEEN, Timothy. Coercion and Self-determination in Court-Connected Mediation: All Mediations Are Voluntary, But Some Are More Voluntary than Others. *The Justice System Journals* [online]. National Center for State Courts, 2005, 26(3) [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/27977255>
3. NIGMATULLINA, Dilvara. The Combined Use of Mediation and Arbitration in Commercial Dispute Resolution: Results from an International Study. *Journal of International Arbitration* [online]. 2016, 33(1) [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/327537117_The_Combined_Use_of_Mediation_and_Arbitration_in_Commercial_Dispute_Resolution_Results_from_an_International_Study
4. Protecting Confidentiality in Mediation. *Harvard Law Review* [online]. The Harvard Law Review Association, 1984, 98(2) [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/1340844>

Internetové zdroje

1. Alternativní řešení sporů. *OBLIN – Rechtsanwälte* [online]. [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://oblin.at/cs/znalosti/kompendium/alternativni-reseni-sporu/alternativni-reseni-sporu-obecny-prehled/#1648547146189-5e659dc3-407c>
2. Alternativní řešení spotřebitelských sporů. *Evropská komise* [online]. [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/live-work-travel-eu/consumer-rights-and-complaints/resolve-your-consumer-complaint/alternative-dispute-resolution-consumers_cs
3. Co znamená mlčenlivost v mediaci a kdo ji musí dodržovat. *Institut pro mediace a pracovní vztahy* [online]. 2023 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.institutpromediaci.cz/co-znamená-mlčenlivost-v-mediaci-a-kdo-ji-musi-dodržovat/>
4. DGM – Zertifizierung. *DGM – Deutsche Gesellschaft für Mediation* [online]. 2024 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://www.dgmediation.de/kopie-der-verein>
5. Die Kosten einer Mediation. *Streitmittler - Verhandeln statt streiten* [online]. [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://www.streitvermittler-mediator.de/mediation/mediationskosten-vs-gerichtskosten.html>

6. DOLEŽALOVÁ, Martina. Stanovisko sekce ADR k povinnosti mlčenlivosti u advokáta – zapsaného i nezapsaného mediátora. *Česká advokátní komora* [online]. 2021 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=24959>
7. DOLEŽALOVÁ, Martina. Mlčenlivost v mediaci – realita a výzvy aneb Rozmohl se nám takový nešvar.... *Advokátní deník* [online]. 2022 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/11/18/mlcenlivost-v-mediaci-realita-a-vyzvy-aneb-rozmohl-se-nam-tady-takovy-nesvar/>
8. DOLEŽALOVÁ, Martina a Patrick VAN LEYNSEELE. Etika v mediaci. *Česká advokátní komora* [online]. [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/etika-v-mediaci_cz.pdf
9. Důvěra v nejvyšší soudní instituce se oproti loňskému roku mírně snížila. *STEM* [online]. [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://www.stem.cz/duvera-v-nejvyssi-soudni-institute-se-oproti-lonskemu-roku-mirne-snizila/>
10. FOSTER, Katina. A Study in Mediation Styles: A Comparative Analysis of Evaluative and Transformative Styles. *Mediate – everything mediation* [online]. 2003 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://www.mediate.com/a-study-in-mediation-styles-a-comparative-analysis-of-evaluative-and-transformative-styles/>
11. Glauben Sie, dass man mit einer Mediation viele rechtliche Auseinandersetzungen beilegen kann, oder sind Sie da skeptisch? *Statista* [online]. 2024 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/167532/umfrage/meinung-zu-den-erfolgsaussichten-von-mediation-in-deutschland/>
12. Haben Sie von der Möglichkeit der Mediation schon einmal gehört, oder hören Sie davon jetzt zum ersten Mal? *Statista* [online]. 2024 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/167531/umfrage/bekanntheit-von-mediation-in-deutschland/>
13. HANKE, Tara. Mediator Kosten: Was kostet eine Mediation? *Raphael Stekl* [online]. 2022 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://traincomed.de/mediator-kosten/>
14. HESOVÁ, Alena. Procvičení základních principů mezinárodního humanitárního práva. *Metodický portál rvp.cz* [online]. 2012 [cit. 2024-03-

- 22]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/o/g/16295/PROCVICENI-ZAKLADNICH-PRINCIPU-MEZINARODNIHO-HUMANITARNIHO-PRAVA.html>
15. HOLÁ, Lenka. Praktické aspekty mediace v ČR. *Právní prostor* [online]. 2015 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/prakticke-aspekty-mediace-v-cr>
16. K možnosti částečného schválení soudního smíru. *Profipravo.cz* [online]. 2020 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: https://profipravo.cz/index.php?page=article&id_category=12&id_article=262036&csum=431ecda7
17. Kolik je advokátů(m) a kolik berou právníci? *PrávníPozice.cz* [online]. 2022 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://www.pravnipozice.cz/blog/statistiky-pravni-oblasti>
18. Kolik stojí mediace a co všechno cenu ovlivňuje. *Institut pro mediace a pracovní vztahy* [online]. 2023 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://www.institutpromediaci.cz/kolik-stoji-mediace-a-co-vsechno-cenu-ovlivnuje/>
19. Kolik Vás bude stát mediace? Ušetříte oproti soudnímu řízení? *Řešení dohodou – mediace* [online]. 2021 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://resenidohodou.cz/mediace/kolik-vas-bude-stat-mediace-usetrite-oproti-soudnimu-rizeni/>
20. LAKTIŠOVÁ, Petra a Iva LANGER PIKALOVÁ. 7 rozdílů české a slovenské mediace. *Právní prostor* [online]. 2023 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/7-rozdilu-ceske-slovenske-mediace>
21. Mediace v zemích EU – Česko. *European e-justice* [online]. 2024 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/64/CS/mediation_in_eu_countries?CZECHIA
22. Mediace v zemích EU – Německo. *European e-justice* [online]. 2023 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/64/CS/mediation_in_eu_countries?GERMANY
23. Mediace v zemích EU – Slovensko. *European e-justice* [online]. 2023 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/64/CS/mediation_in_eu_countries?SLOVAKIA

24. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. České soudnictví 2021: Výroční statistická zpráva. *Justice.cz* [online]. 2021 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/719244/Ceske_soudnictvi_2021.pdf/37d8da17-4fee-4001-a473-fdb840f78936
25. Odhalte 3 základní principy mediace. MEDKOVÁ, Radka. *Medková mediace: Kurzy mediace* [online]. 2019 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.kurzymediace.cz/odhalte-3-zakladni-principy-mediace/>
26. PALLA, Tomáš. Rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách – ANO či NE? *Epravo.cz* [online]. 2008 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodci-dolozky-ve-spotrebitelskych-smlouvach-ano-ci-ne-55269.html>
27. PIKALOVÁ, Iva. Co byste měli vědět o zkouškách zapsaného mediátora? *Mediace & Právo* [online]. 2023 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://mediacepravo.cz/co-byste-meli-vedet-o-zkouskach-zapsaneho-mediatora/>
28. Praktické důsledky vynětí spotřebitelských sporů z rozhodčího řízení. VRAJÍKOVÁ, Melinda. *Epravo.cz* [online]. 2008 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/prakticke-dusledky-vyneti-spotrebitelskych-sporu-z-rozhodciho-rizeni-117724.html>
29. Právní slovník: Smír. *AZ LEGAL advokátní kancelář* [online]. [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://azlegal.cz/pravni-slovník/smir/>
30. RADERMACHER, Anne. Konflikte lösen durch Mediation. *Thuga* [online]. 2023 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://www.thuega.de/stadtwerke-der-zukunft/konflikte-loesen-durch-mediation/>
31. Seznam mediátorů. *Česká advokátní komora* [online]. [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://www.cak.cz/pro-verejnost/mediace/seznam/>
32. Schlichten ist meist besser als richten!. *Bayerisches Staatsministerium der Justiz* [online]. [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://www.justiz.bayern.de/service/gueterichter/>
33. SVATOŠ, Martin. Výhody a nevýhody mediace obchodních sporů. *Právní prostor* [online]. 2015 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/vyhody-a-nevyhody-mediace-obchodnich-sporu>

34. Větší ochrana spotřebitelů. Velká novela spotřebitelského práva vstupuje v účinnost. *Ministerstvo průmyslu a obchodu* [online]. 2023 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/rozcestnik/pro-media/tiskove-zpravy/vetsi-ochrana-spotrebitelu--velka-novela-spotrebitelskeho-prava-vstupuje-v-ucinnost--271850/>
35. VRÁBEL PORTEŠ, Veronika. Co očekávat od mediace a mediátora? *CONSENSUS* [online]. [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://consensus.cz/co-ocekavat-od-mediace-a-mediatora/>
36. VRÁBEL PORTEŠ, Veronika. Nabídka služeb. *CONSENSUS* [online]. 2024 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://consensus.cz/sluzby/>
37. VRÁBEL PORTEŠ, Veronika. Zapsaný mediátor – kdo je to? *CONSENSUS* [online]. [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://consensus.cz/zapsany-mediator-kdo-je-to/>
38. WODICKA, Erwin. „Die Mediation steht vor ernstern Herausforderungen“ – Evaluationsbericht der Bundesregierung. *European e-justice* [online]. 2019 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://www.die-mediation.de/der-blog/wissenschaftliche-kolumne/die-mediation-steht-vor-ernsten-herausforderungen-evaluationsbericht-der-bundesregierung>
39. 6 nástrojů pro odstranění bloků v mediálním jednání. *Institut pro mediaci a pracovní vztahy* [online]. 2023 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://www.institutpromediaci.cz/6-nastroju-pro-odstraneni-bloku-v-mediacnim-jednani/>
40. 80 Prozent Erfolgsquote sprechen für Mediation. *Die Mediation* [online]. 2019 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://www.die-mediation.de/der-blog/allgemein/80-prozent-erfolgsquote-sprechen-fuer-mediation>

Ostatní

1. DECROIX Eva a Kateřina ŠVAJCROVÁ, 2023. 4. O výhodách mediace v rozvodu s Kateřinou Švajcrovou – Rodina je všechno, rozvodem to nekončí. In: *JUSTcast* [podcast] 20.11.2023 [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://open.spotify.com/episode/31bBjHUIsMrSif6e9LgZHb>
2. VONDROVÁ Regina a Mirka ZÁPOTOČNÁ, 2023. 3. Mediace jako součást Advokacie lidem. In: *Advokacie lidem* [podcast] 06.11.2023 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z:

<https://open.spotify.com/episode/6XHKU63wOZZoGMDelo7Jaf>

3. ŠKROBÁNEK David a Robin BRZOBOHATÝ, 2023. 27. Jak může pomoci mediace. In: *Dobrý táta* [podcast] 11.04.2023 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://open.spotify.com/episode/2tJE6xjoLOVSfLVgHt059Y>

CIZOJAZYČNÉ RESUMÉ

In dieser Arbeit konzentriere ich mich auf die Bedeutung und das Potenzial der Mediation als eine Form der alternativen Streitbeilegung, wobei ich den Schwerpunkt auf ihre gesetzliche Regelung und die Analyse der Praxis in der Tschechischen Republik und der Bundesrepublik Deutschland lege. In der Theorie ist die Mediation ein sehr nützliches Werkzeug, was eine einfache und effektive Anwendung in der Praxis impliziert, die jedoch nach den verfügbaren Statistiken diese Ergebnisse nicht widerspiegelt.

Wenn man davon ausgeht, dass Parteien, die sich in einer materiellen Auseinandersetzung befinden, keine sehr negativen Emotionen füreinander haben, dann halte ich die Mediation für ein hervorragendes Instrument. Die Parteien versuchen einfach, einen für beide Seiten passenden Weg zu finden und den Streit zu beenden. Manchmal können sie diesen Weg einfach nicht allein finden, und ein Führer, der sie auf diesem Weg begleitet, kann wertvoller sein als ein Richter, der eine verbindliche Entscheidung trifft. Bei der Mediation können beide Parteien zu den Gewinnern gehören und die Beziehung, die zwischen ihnen besteht, ob es sich nun um eine familiäre, geschäftliche oder zivilrechtliche Situation handelte, muss in Zukunft nicht mehr gestört werden.

Aufgrund des freiwilligen Charakters der Mediation und der freiwilligen Unterwerfung unter die daraus resultierende Vereinbarung halte ich das Ergebnis der Mediation für nachhaltiger als eine Gerichtsentscheidung, bei der sich eine Partei unterlegen fühlen könnte. Daher halte ich die Mediation für ein wirksames Instrument, um eine gerechte und nachhaltige Streitbeilegung zu erreichen, insbesondere wegen ihrer Freundlichkeit gegenüber den Streitparteien. Eines der Hauptprobleme, auf das ich gestoßen bin, ist der Mangel an transparenten Statistiken über die Nutzung der Mediation. Dies ist eine wissenschaftliche Lücke, die eine wirksame Überwachung und Bewertung des Erfolgs der Mediation verhindert. Das Hauptproblem der Mediation in der Tschechischen Republik besteht darin, dass die Möglichkeit der Streitbeilegung als Alternative zum Gerichtsverfahren kaum bekannt ist. Die Möglichkeit, dass erst das Gericht die Parteien anweist, sich mit einem Mediator zu treffen, ist zwar positiv, aber besser wäre es natürlich, wenn zumindest eine der Parteien bereits von einem Anwalt von der Möglichkeit der Mediation erfahren hätte oder sie im zivilen Leben kennen würde. Die Grundlage

der Mediation ist schließlich die Freiwilligkeit, die durch die Anordnung einer Sitzung stark untergraben werden kann. Zu den vorgeschlagenen Schritten zur Erweiterung des Bewusstseins gehören die Veröffentlichung von Statistiken, die Beispiele für eine gute Streitbeilegungspraxis sein können, die Einrichtung einer Berufskammer für Mediatoren, die ebenfalls Statistiken sammeln und veröffentlichen könnte, und dann natürlich die Änderung des Gesetzes über die Verpflichtung zur Vertraulichkeit für alle Arten von Mediatoren. Die letzten beiden Schritte könnten nicht nur das Bewusstsein für die Möglichkeiten der Mediation, sondern auch das Vertrauen in sie stärken. Der letzte der möglichen Änderungsvorschläge ist auch die staatliche Unterstützung, die aktuell nur bei strafrechtlichen Mediationen anzutreffen ist.

In Deutschland ist die Situation in Bezug auf die Transparenz von Daten und Statistiken zur Mediation besser, was meiner Meinung nach auf die staatliche Unterstützung zurückzuführen ist. Dennoch ist die Zahl der Statistiken nicht ausreichend, da es sich um Wirkungserhebungen und nicht um umfassende Langzeitforschung mit regelmäßigen Veröffentlichungen handelt. Außerdem gibt es fast keine Daten über Mediatoren, auch nicht über zertifizierte und akkreditierte. Das Fehlen einer offiziellen öffentlichen Liste der Mediatoren halte ich für ein großes Manko. Hier sehe ich also großen Verbesserungsbedarf. Für beide Länder schlage ich daher die Einführung einer Berufskammer der Mediatoren vor, die relevante statistische Daten erhebt und regelmäßig veröffentlicht und gleichzeitig versucht, die Mediation in der Gesellschaft bekannter zu machen und das Vertrauen in die Institution zu fördern.

Auch wenn die Institution der Mediation eine Reihe von Nachteilen und möglichen Einschränkungen aufweist, z.B. in ihrer Abhängigkeit von der Kooperationsbereitschaft der Parteien, glaube ich, dass sie die Zukunft in der Beilegung von nicht-strafrechtlichen Streitigkeiten ist, die nicht nur den Menschen, sondern auch den Justizorganen helfen wird. Außerdem bin ich der Meinung, dass die Mediation, sofern die Parteien zur Zusammenarbeit bereit sind, tatsächlich vorteilhafter sein kann als ein Gerichtsverfahren. Aber das hängt natürlich auch von der Komplexität des Streitfalls und den betroffenen Bereichen ab.

Im Rahmen meiner Arbeit habe ich de lege ferenda gesetzliche Regelungen in der Tschechischen Republik vorgeschlagen, die meines Erachtens dazu beitragen

können, diese Institution voranzubringen. Dazu gehört zum Beispiel die Einführung einer Verschwiegenheitspflicht für alle Mediatoren, auch für solche, die nicht registriert sind. Ferner Informationspflichten für Richter und Anwälte über die Einleitung einer Mediation gegenüber den Streitparteien oder die Verpflichtung, das Justizministerium über die Daten der Mediation zu informieren, z. B. darüber, dass sie stattgefunden hat oder in welchem Bereich, um Statistiken zu erstellen, die die Entwicklung der Mediation im Laufe der Zeit verfolgen. Ich würde daher vorschlagen, in Deutschland die Verpflichtung zu verankern und zumindest eine Liste der zertifizierten und akkreditierten Mediatoren zu führen, da Transparenz in diesem Bereich sehr wichtig ist und auch die Entwicklung der Mediation verfolgt werden kann.

Das Hauptziel der Arbeit war es, die gesetzlichen Regelungen des Mediationsinstituts in der Tschechischen Republik und in Deutschland zu analysieren. Beide gesetzlichen Regelungen sind kurz, aber meines Erachtens angesichts des Charakters der Mediation in Qualität und Umfang ausreichend. Die Ergebnisse führen mich zu der Schlussfolgerung, dass die gesetzliche Regelung der Mediation in beiden Ländern in vielerlei Hinsicht von guter Qualität ist, aber es gibt dennoch Raum für eine Erweiterung der aktuellen gesetzlichen Regelung, die ich oben angesprochen habe. Die vorgeschlagenen Änderungen, die auf den gewonnenen Erkenntnissen basieren, sollten darauf abzielen, die Rolle der Mediation bei der Streitbeilegung zu stärken und ihre Zugänglichkeit, Wirksamkeit und Glaubwürdigkeit zu gewährleisten.

Zusammenfassend lässt sich sagen, dass die Mediation das Potenzial hat, ein wirksames Instrument zur Streitbeilegung zu sein, aber es müssen weitere Schritte unternommen werden, um sie zu stärken und auszubauen. Die Verbesserung der Rechtsvorschriften, die Sensibilisierung der Öffentlichkeit und die Schaffung von Bedingungen für eine transparente Überwachung der Wirksamkeit der Mediation sind wichtige Schritte auf dem Weg zu einer effektiveren Nutzung dieser Methode der alternativen Streitbeilegung in der Praxis. Gleichzeitig benötigt die Institution der Mediation sowohl in Deutschland als auch in der Tschechischen Republik dringend eine umfassende und aktuelle Statistik über ihre Anwendung und Entwicklung in der Praxis.

Ich glaube, dass ich die Ziele, die ich mir in der Einleitung zu dieser Arbeit gesetzt habe, erreicht habe. Gleichzeitig glaube ich, dass die Arbeit nützliche

Erkenntnisse nicht nur über die rechtliche Regelung der Mediation, sondern auch über die praktischen Aspekte ihrer Anwendung in der Tschechischen Republik und in Deutschland liefert. Ich hoffe, dass diese Arbeit zu einem besseren Verständnis und zur Nutzung der Mediation als wirksames Instrument zur Streitbeilegung im aktuellen rechtlichen Umfeld beitragen wird.